

ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม
กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

โดย

นางสาวลลดา ต้นสัจจา

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม
กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

โดย

นางสาวลลดา ต้นสัจจา

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE PROCESS OF PARTICIPATION IN THE FIRST EDITION
OF THE BANGKOK PLAN OF CULTURE.

BY

MISS RALADA TANSACHA

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (PUBLIC AFFAIRS)
EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวลลดา ต้นสังจา

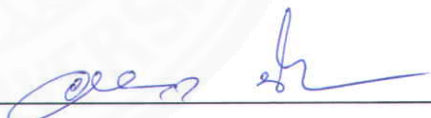
เรื่อง

การศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)

เมื่อ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2559

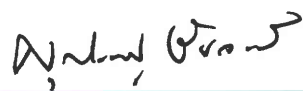
ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถกฤต ปังนิมิตน์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1
ชื่อผู้เขียน	นางสาวลลดา ตันสัจจา
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเครือข่ายวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้แทนจากสภาวัฒนธรรม ผู้แทนสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร นักวิชาการ ชาวบ้านเจ้าของวัฒนธรรม กลุ่มเยาวชน สื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 14 คน

การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนแบบในการคิด ปัญหาพร้อมจัดลำดับสาเหตุของปัญหา เป็นการศึกษาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผน วัฒนธรรม รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ทั้ง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็น (public hearing) จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็น ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนแผนงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ให้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับ กระแสของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ การกำหนดแผนงาน หลายแผน ใช้การประชุมผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาปรับปรุงร่างแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เพื่อให้ได้แผนที่มีความถูกต้องเหมาะสม รอบด้านและสามารถใช้ได้จริง การเลือกแผนงานที่ดีที่สุด การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน มหาวิทยาลัยพยายามดึงประเด็นที่สำคัญ มาสอบถามผู้เข้าร่วม ประชุม ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อนำข้อคิดเห็นดังกล่าวมาดำเนินการปรับ แผนให้มีความสอดคล้อง

คำสำคัญ: กระบวนการการมีส่วนร่วม, แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

Independent Study Title	The process of participation in the first edition of the Bangkok Plan of Culture.
Author	Miss Ralada Tansacha
Degree	Master of Political Science (Public Affairs)
Department/Faculty/University	Executive Program in Public Affairs Faculty of Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Asst.Prof.Pharkphoom Rukhamate, Ph.D.
Academic Year	2015

ABSTRACT

The process involved in preparing the plan, Bangkok No. 1 cultural studies research. The qualitative research methods Defined population groups and depth interviews for the network culture, including representatives from the Cultural Council. Bangkok Youth Council representatives, academics, the media, youth groups, local cultural practitioners or agencies involved. Officials in Bangkok and 14 people

The objectives have been shown to be involved in the planning of a problem with the grading of the problem. The problem is thought to occur. The need to plan cultural information and restrictions that apply to research hybrid (mixed methods) and qualitative research (Qualitative research) research participation. (Participatory research) organized a discussion group (focus group discussion) to open a public forum to hear comments (public hearing) from all parties involved. data analysis User defined vision and strategic plan to drive the culture of the city. Go in line with the current changes in global, regional and country level. The plans are plans The meeting participants about the revised draft plan Culture Bangkok No. 1 to get a map with reasonable accuracy. And is available around the truth Choosing the Best Plan Participation in the plan. University trying to get important issues Ask attendees The participants shared comments. The findings of such an action plan to be consistent.

Keywords: Participation, Traditional Culture Bangkok

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์และช่วยเหลือจากบุคคลที่สำคัญ ที่ช่วยสร้างให้งานศึกษาชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้ ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ท่านเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง ในการให้ความรู้ คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่ต่างล้วนมีประโยชน์อย่างยิ่งต่องานศึกษาชิ้นนี้

บิดา มารดา ผู้ให้การสนับสนุนรายใหญ่ทั้งด้านการเงิน ความรักและกำลังใจที่มีค่ายิ่งกว่าสิ่งอื่นใด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอให้งานวิจัยชิ้นนี้มีประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีสนใจคุณประโยชน์และความดีอันพึงมี ผู้วิจัยขอมอบให้บิดามารดาตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้มอบความรู้ที่เป็นหัวใจสำคัญก่อให้เกิดผลสำเร็จในครั้งนี้

นางสาวลลดา ต้นสัจจา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(6)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา	3
1.3 คำถามงานวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม	6
2.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	6
2.1.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	11
2.1.2 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม	13
2.1.3 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
2.2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผน	16
2.3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม	22
2.4. แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)	31

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	40
3.1 วิธีการวิจัย	40
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	40
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
4.1 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562)	44
4.2 การดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562)	57
4.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1	78
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
5.1 สรุปผลการวิจัย	81
5.2 อภิปรายผล	84
5.3 ข้อเสนอแนะ	86
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป	86
รายการอ้างอิง	87
ประวัติผู้เขียน	89

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงหน้าที่การวางแผน	19

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.1	
สรุปผลการวิเคราะห์การดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน	77

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมไทยเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ทั้งยังเป็นเครื่องวัดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ซึ่งมีผลต่อความก้าวหน้าของประเทศ เพราะประเทศจะเจริญหรือไม่ขึ้นอยู่กับการพัฒนาของคนในสังคม จากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่กล่าวถึงการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า นั้น สังคมต้องมีคุณภาพ จากการพัฒนาคนในสังคม ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวนี้ทำให้มีผลต่อสังคมทำให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยคนไทยสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตให้เป็นคนคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เป็นผู้มีเหตุผล ร่วมใจกันพัฒนาภูมิปัญญาไทย ควบคู่กับการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น จากแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ เริ่มขึ้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) โดยในที่นี่จะนำวัตถุประสงค์ของแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และสนองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เพื่อส่งเสริมประสานงาน บูรณาการในเรื่องของการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ในหน่วยงานของรัฐ เอกชน และองค์กรอื่น ๆ เช่น ท้องถิ่น ชุมชน เป็นต้น และเพื่อความสมานฉันท์ ความเสมอภาค เสริมสร้างศักดิ์ศรี มีสันติสุขแก่ครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศละสังคมโลก

การจัดทำแผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)¹ นั้น เป็นการกำหนดกรอบและแนวทางในการบริหารจัดการงานทางด้านวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนาศักยภาพของกรุงเทพมหานคร ให้สามารถสร้างสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดี การดำเนินงานบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครจึงมีความสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ถิ่นฟู ถวายทอด ส่งเสริม แลกเปลี่ยน และพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครในด้านต่างๆ ให้สามารถเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พ.ศ. 2558 เป็นต้น ซึ่งจะมีการไหลของวัฒนธรรม เพื่อรักษา วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ แผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

¹ มหาวิทยาลัยมหิดล, *แผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)*, (กรุงเทพฯ, 2558), 5.

การศึกษาการจัดทำแผนวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาจากแนวคิดใน 3 ประเด็น คือ ด้านวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง และการจัดการทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่ส่งผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเมือง และทิศทางการขับเคลื่อนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครผ่านแผนพัฒนาต่างๆ ซึ่งได้ทำการศึกษาครอบคลุม เพื่อให้ได้แผนวัฒนธรรมฉบับนี้ขึ้นมา อีกทั้งจากการมีส่วนร่วมของบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ซึ่งในแต่ละกลุ่มบุคคลจะมีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้ครอบคลุม ชัดเจนในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดแผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 นั้นประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ การจัดสรรผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างมีรูปธรรม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีสิทธิในการออกความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกระบวนการมีส่วนร่วม จะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทและความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบของ ประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมแบบประชาชนก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการกิจกรรม การพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จ ตามที่คาดหวังไว้ การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างรวดเร็ว การร่วมมือเพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม นั้น เป็นกระบวนการที่ส่งผ่านแนวคิดกระบวนการต่างๆขององค์กรผ่านกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนและมักเชื่อมั่นในแนวทางการพัฒนาตนเองมากกว่าการเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติและสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองของชาวชุมชน เนื่องจากการสืบทอดวัฒนธรรมไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยให้คนไทยเป็นผู้มีความรับผิดชอบ รู้จักรักษาระเบียบวินัย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์รู้จักพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างในการปลูกจิตสำนึกที่ดั่งามเหมาะสมกับ สภาพของสังคมอีกทั้งยังทำให้เกิดการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นการสืบทอดเอกลักษณ์ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ในการจัดทำแผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เกิดจากการกำหนดในเรื่องของวิธีการ กระบวนการและปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายต่างกันไป ทำให้เกิดปัญหาในการกำหนดทิศทางและนโยบายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรม

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยได้มีความสนใจและเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) ของเครือข่าย วัฒนธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมฉบับดังกล่าว ว่าเครือข่าย วัฒนธรรมได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนวัฒนธรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างไรก่อนที่จะมาเป็น แผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) รวมทั้งแนวทางในการจัดทำแผน วัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครฉบับต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562)
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

1.3 คำถามงานวิจัย

เครือข่ายวัฒนธรรมได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1(พ.ศ. 2558 - 2562) ในแต่ละขั้นตอนอย่างไร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แนวทางการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับต่อไป
2. ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) ไปปฏิบัติ

1.5 ขอบเขตการวิจัย

กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเครือข่ายวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้แทนจากสภาวัฒนธรรม ผู้แทนสภาเยาวชน กรุงเทพมหานคร นักวิชาการ ชาวบ้านเจ้าของวัฒนธรรม กลุ่มเยาวชน สื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 14 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา สามารถแบ่งได้ เป็น 2 ตัวแปร ดังนี้

1. ภาครัฐ ได้แก่ นโยบายของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) ที่มุ่งเน้นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ความต้องการข้อมูลทางวัฒนธรรมจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) และรัฐมีความต้องการทำงานแบบภาคีเครือข่าย
2. ภาคประชาชน (เครือข่ายวัฒนธรรม) ความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและของชุมชนที่ตนอยู่อาศัย และภาคประชาชนมีฐานะเป็นพลเมืองมากขึ้น รวมทั้งสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน
3. กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) ได้แก่ กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแผนงานหลายแผน และเลือกแผนงานที่ดีที่สุด

ลักษณะของแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากเครือข่ายวัฒนธรรม จำนวน 12 คน
2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารราชการที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและดำเนินงานของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

ภาคีเครือข่าย หมายถึง กลุ่มบุคคล องค์กรที่มีเป้าหมายร่วมกัน มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย (ร่วมคิด / วางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล) โดยมีความสัมพันธ์แนบแน่น มีความเสมอภาค และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างกระบวนการให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชน ในการร่วมให้ความคิด ความรู้ เสนอแนวทาง ตัดสินใจ และหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

การวางแผน หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมายไว้ในอนาคต การกำหนดในการใช้ทรัพยากร และการปฏิบัติที่จะให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ การวางแผนจะเกี่ยวเนื่องกับภารกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจทางเลือกที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่เลือกไว้ ประกอบด้วย กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแผนงานหลายแผน และเลือกแผนงานที่ดีที่สุด

แผนพัฒนาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) หมายถึง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

เครือข่ายวัฒนธรรม หมายถึง ผู้แทนจากสภาวัฒนธรรม ผู้แทนสภาเยาวชน กรุงเทพมหานคร นักวิชาการ ชาวบ้านเจ้าของวัฒนธรรม กลุ่มเยาวชน สื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้าราชการกรุงเทพมหานคร

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ มีการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) ที่มุ่งเน้นการบริหารกิจการแบบมีส่วนร่วม มีความต้องการข้อมูลทางวัฒนธรรมจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) รัฐมีความต้องการทำงานแบบภาคีเครือข่ายและภาคประชาชน (เครือข่ายวัฒนธรรม) ในด้านความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและของชุมชนที่ตนอยู่ อาศัย และการมีฐานะเป็นพลเมืองมากขึ้น รวมทั้งสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน เป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) ใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่างๆ วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแผนงานหลายแผน และเลือกแผนงานที่ดีที่สุด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัย เรื่อง ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 โดยผู้วิจัยมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผน
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม
4. แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีการนำมาใช้ปฏิบัติกันมา ยาวนานในต่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้มีการนำเข้ามาใช้ในการดำเนินงานของรัฐบาลและเอกชน ทำให้ประเทศไทยมีแนวคิดในการขอความร่วมมือจากภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประเทศ เพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ บริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดที่ว่าการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดตามหลักธรรมาภิบาล โดยที่ภาครัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงานเพื่อประเทศชาติ ร่วมรับฟังความคิดเห็นในมุมมอง ข้อเสนอแนะ ไปจนถึงการร่วมตรวจสอบ เพื่อความโปร่งใสและการดำเนินงานภายใต้แผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การตัดสินใจของภาครัฐชัดเจน มีแนวทางในการดำเนินที่มีแบบแผนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพราะการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้สามารถได้รับความเห็นได้ครบทุกประเด็น

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้ให้คำนิยามของการมีส่วนร่วมไว้หลายท่าน ดังนี้

Erwin¹ ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การสร้างกระบวนการให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชน ในการร่วมให้ความคิด ความรู้ เสนอ

¹ William Erwin, *Participation Management : Concept Theory and Implementation*, (Atlanta G. : Georgia State University, 1976), 45.

แนวทาง ตัดสินใจ และหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งอาศัยความคิดเชิงสร้างสรรค์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ของประชาชนในการแก้ปัญหาร่วมกับองค์กร เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมและสามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะพลเมืองของประเทศมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ ผ่านการร่วมแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ เพื่อใช้กำหนดเป้าหมายของสังคม จัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการแสดงออกดังกล่าว แสดงถึงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม แสดงออกถึงพลังของประชาชนที่เป็นแรงขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติ

อดิน รพีพัฒน์² ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้สิทธิแก่ประชาชนในการร่วมแสดงความคิดเห็น คิดปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุเกิดจากปัจจัยใด พร้อมหาทางแก้ไข กำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา นั้น สามารถแบ่งได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการคิดปัญหาพร้อมจัดลำดับสาเหตุของปัญหา
2. ร่วมวิเคราะห์สาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ
3. ร่วมกันเลือกวิธีการ วางแผนกระบวนการในการแก้ปัญหา
4. ร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้
5. ร่วมกันประเมินผลสิ่งที่ได้ปฏิบัติ พร้อมหาแนวทางแก้ไขเมื่อพบว่ายังไม่

บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

การมีส่วนร่วมกันของประชาชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งในอดีตประชาชนมักจะมีแต่การมีส่วนร่วมในด้านการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม เป็นต้น การที่ประชาชนออกมามีบทบาทมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นตัวหลักในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งรูปแบบที่แสดงออกมาจะมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจร ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดจนจบกระบวนการ ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การมีจิตที่จะทำเพื่อส่วนร่วมในตนเอง และถือเป็นบทบาทหน้าที่ของตนเองในสังคม เพราะเราก็เป็นสมาชิกของสังคม
2. ร่วมคิดเพื่อหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากปัจจัยใด จัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ว่าควรดำเนินการจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง

² อดิน รพีพัฒน์, *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย*, (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2527), 24.

3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน จะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มีการกำหนดหน้าที่ งบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน และใครเป็นผู้รับผิดชอบ

4. ร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจ มีความพร้อม ใจรักที่จะดำเนินงาน และสามารถนำความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่มาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

5. ร่วมกันติดตามประเมินผล มีการจัดทีมเพื่อเฝ้าติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน หากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการดำเนินงานจะได้แก้ไขได้ทันเวลา เพื่อให้งานที่ดำเนินการสามารถดำเนินงานต่อไปอย่างราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ในท้ายที่สุด

6. ร่วมรับผลประโยชน์ ผลประโยชน์มีทั้งในรูปของตัวเงิน วัสดุสิ่งของ หรือไม่อาจเป็นความสุขกาย สุขใจจากการได้ดำเนินงานเพื่อส่วนร่วม ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันเสมอ

ประพันธ์ วรรณบวร³ กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล ความคิดเห็น เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินงานหรือโครงการต่างๆที่มีความเหมาะสม โดยเริ่มจากการเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหา การวางแผนหาแนวทางการแก้ปัญหานั้นๆ ตลอดจนการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล ซึ่งต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย สามารถสรุปได้ 5 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information)

การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนจะต้องเข้าใจในรายละเอียดของข้อมูลโครงการที่จะดำเนินการก่อน เพื่อให้มีความเข้าใจในการดำเนินงาน ก่อนที่จะตัดสินใจในการดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบของการปรึกษาหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการและประชาชนผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) เป็นการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ในรูปแบบการจัดประชุมโดยใช้เวทีสาธารณะเพื่อรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ โดย

³ ประพันธ์ วรรณบวร, *รูปแบบของการมีส่วนร่วม*, (กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมการปลูกป่า, 2543), 34.

มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดของการดำเนินงานโครงการ ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันออกไป ดังนี้

- การประชุมในระดับชุมชน เป็นการประชุมชี้แจงปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบได้ทราบสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
- การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ เป็นการประชุมสำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้ง หรือประเด็นที่ไม่กระจ่าง จำเป็นต้องมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถในประเด็นต่างๆ มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขามาตอบข้อสงสัยในประเด็นดังกล่าว และมีการแจ้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบถึงผลของการประชุมนั้นๆ
- การปรึกษาหารือ เป็นการประชุมโดยอาศัยเวทีในการร่วมเปิดเผยข้อมูลต่างๆ โดยไม่มีการปิดบังข้อมูล มีการเผยแพร่สู่สาธารณชน ในการดำเนินงานจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาอย่างชัดเจน และมีแนวทางในการนำไปสู่ผลลัพธ์อย่างชัดเจน

4. การร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในประเด็นที่ต้องการการตัดสินใจ โดยจะมีการแต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเป็นคณะกรรมการในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อรพินท์ สฟโชคชัย⁴ กล่าวว่าไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง วิธีการขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ ทำความเข้าใจ มีการเรียนรู้ไปพร้อมกับการทำความเข้าใจ แสดงทัศนะ ร่วมนำเสนอปัญหา ประเด็นที่สำคัญ พร้อมทั้งมีการกำหนดแนวทาง วิธีการในการแก้ปัญหา มีการร่วมกันตัดสินใจ และร่วมพัฒนากระบวนการให้ไปสู่วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีที่มาจากความล้มเหลวของการตัดสินใจโดยใช้ความคิดของนักวิชาการเพียงอย่างเดียว ทำให้มีการมองประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ครอบคลุม ครบถ้วน การแสดงความคิดเห็นก็จะมักเข้าข้างความคิดของตน แต่ต่อมาภายหลังมีการเปิดเสรีภาพทางความคิด ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น ประชาชนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาโครงการต่างๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไว้อย่างชัดเจน ให้ประชาชนได้ศึกษาทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน

⁴ อรพินท์ สฟโชคชัย, *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)*, 2550, <http://www.opdc.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559)

ชุมชน และองค์กรต่างๆ ให้มีบทบาทร่วมกัน ช่วยกันพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า เพราะทุกอย่างเกิดจากการร่วมมือกันทั้งความคิด ความรู้ การตัดสินใจ เป็นการร่วมมือ ผลักดันให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความรู้ที่เท่าเทียมกัน มีสิทธิที่จะสามารถแสดงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกและนำเสนอแนวทางประกอบการตัดสินใจ ทุกคนมีสิทธิในการนำเสนอแนวทางต่างๆ ที่เห็นสมควรเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน สามารถเสนอแนวทางได้หลากหลาย ซึ่งต้องเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายต่างยอมรับในทิศทางเดียวกัน
3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทุกคนสามารถร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มวางแผนกระบวนการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ ตลอดจนการควบคุม การสรุปผลการดำเนินงานและการประเมินผล
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ ทุกคนสามารถเฝ้าติดตามการดำเนินงานทุกขั้นตอน เมื่อพบเห็นปัญหา สามารถหาแนวทางแก้ไขได้ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถเดินหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ เมื่อทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน เมื่อเสร็จงานทุกคนก็มีสิทธิ์ที่จะได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อาจมีรูปแบบในรูปของตัวเงิน สิ่งของ หรือสิ่งชมเชย ความสุขที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นๆ

อรพรรณ นาคมหาชลาสินธุ์⁵ ได้กล่าวถึงการบริหารงานของภาครัฐที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีการกำหนดไว้ 5 วิธีการ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรม โครงการ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งภาครัฐมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง เป็นจริง ชัดเจนและทันสมัย อีกทั้งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง สามารถค้นหาจากแหล่งต่างๆ ได้
2. การเปิดให้ประชาชนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม โครงการของหน่วยงานภาครัฐอย่างอิสระเสรีภาพ ซึ่งภาครัฐควรรับฟังความคิดเห็น ข้อ

⁵ อรพรรณ นาคมหาชลาสินธุ์, การมีส่วนร่วมของประชาชน, 2550, www.opdc.go.th/conrent.php (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559)

ปรึกษา ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ประชาชนเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของภาครัฐ ภาครัฐควรรับฟังเพื่อไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย แผนงาน เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

3. ภาครัฐให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกระบวนการ นโยบาย วางแผนการดำเนินงานของกิจกรรมหรือโครงการ ขั้นตอนและวิธีการทำงาน โดยภาครัฐจะมีการ จัดระบบอย่างชัดเจน ยอมรับข้อเสนอแนะและการตัดสินใจที่มาจากประชาชน หรืออาจจะมีการตั้ง ตัวแทนจากประชาชนให้เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น

4. ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในรูป ของการเป็นหุ้นส่วนหรือภาคีในการดำเนินงานกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของทางภาครัฐ เพื่อให้การ ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ทิศทางเดียวกัน

5. การเสริมอำนาจประชาชน เป็นระดับที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่าง เต็มที่ในการตัดสินใจ บริหารงาน วางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ ระดับการมีส่วนร่วมนี้ประชาชนจะเป็นดำเนินงานทั้งหมด ภาครัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุน ส่งเสริม เท่านั้น

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

Maslow⁶ ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมาก สามารถอธิบาย โดยใช้ แนวโน้มของบุคคล ในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของเขา ได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง กระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของ มาสโลว์โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น "สัตว์ที่มีความต้องการ" (wanting animal) และเป็นการยากที่ มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ เมื่อ บุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจ และเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้ว ก็ยังคง เรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะ ได้รับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ ความปรารถนาของมนุษย์นั้น ติดตัวมาแต่กำเนิด และความปรารถนาเหล่านี้ จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับลำดับขั้น ความต้องการของมนุษย์ (The Need –Hierarchy Conception of Human Motivation) มี 5 ขั้น ดังนี้

⁶ Maslow, Abraham, *Motivation and Personality*, (New York : Harper and Row Publishers, 1970), 67.

1. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Physiological Needs) คือ เป็นความต้องการทางด้านร่างกายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต อย่างเช่น ความต้องการน้ำ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ความต้องการในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ทุกคนจะต้องมี ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจทำให้การดำรงชีวิตไม่ราบรื่น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการในลำดับนี้ จะถูกกระตุ้นภายหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายถูกตอบสนองแล้ว ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยจะหมายถึง ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยปราศจากอันตรายทางร่างกายและจิตใจ ความมั่นคงในการทำงาน

3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) คือ บุคคลทุกคนเกิดมาต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ต้องมีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ครอบครัว สังคม เป็นการตอบสนองความต้องการทางสังคม

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) คือ เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องนับถือ ให้การเคารพ มีความภาคภูมิใจในสถานภาพทางสังคม ต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ และการยอมรับจากสังคมที่ตนอาศัยอยู่

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) คือ บุคคลมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จจากสิ่งที่ตนเองได้กระทำ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองและบุคคลภายนอก เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าบุคคลทำงานด้วยความมุ่งมั่น ใจรักและมีความคิดสร้างสรรค์ จะส่งผลให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในชีวิตได้

McGregor⁷ กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมมนุษย์ มีปัญหาขั้นพื้นฐานเกี่ยวข้องกับการทำงาน และชีวิตในองค์กร มี 2 ทศนะ เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมีข้อสมมติฐาน 2 ประการ ได้แก่ ทฤษฎี X และ ทฤษฎี Y ดังนี้

1. ข้อสมมติฐานเกี่ยวกับทฤษฎี X (Theory X assumptions) ข้อสมมติฐานแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับลักษณะของบุคคล กล่าวคือ

- มนุษย์ไม่ชอบการทำงานและจะหลีกเลี่ยงงานถ้าสามารถทำได้
- ส่วนใหญ่จึงต้องถูกบังคับและควบคุมสั่งการและใช้วิธีการลงโทษ

เพื่อให้ใช้ความพยายามให้เพียงพอเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

⁷ McGregor, D, *The Human Side of Enterprise*, (New York : Mcgraw – Hill, 1960), 68.

- มนุษย์โดยเฉลี่ยพอใจกับการถูกบังคับ ต้องการเลียงความรับผิดชอบ มีความทะเยอทะยานน้อย และต้องการความปลอดภัย

2. ข้อสมมติฐานเกี่ยวกับทฤษฎี Y (Theory Y assumptions) ข้อสมมติฐานแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับลักษณะของบุคคล กล่าวคือ

- มนุษย์ใช้ความพยายามทางกายภาพ และความพยายามด้านจิตใจในการทำงานตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นหรือพักผ่อน

- การควบคุมภายนอกและอุปสรรคของการลงโทษ ไม่ใช่วิธีการเดียวในการใช้ความพยายามให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ บุคคลจึงใช้การควบคุมตัวเองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

- ระดับของการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ขึ้นอยู่กับขนาดของรางวัลที่สัมพันธ์กับความสำเร็จ

- มนุษย์โดยเฉลี่ยเรียนรู้ภายใต้สภาพที่เหมาะสมไม่เพียงแต่การยอมรับความรับผิดชอบแต่ยังมีการแสวงหาด้วย

- สมรรถภาพของบุคคลขึ้นอยู่กับระดับของการจินตนาการระดับสูง ความซื่อสัตย์และความคิดสร้างสรรค์

- ภายใต้สภาพของอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ศักยภาพที่เฉลียวฉลาดของความเป็นมนุษย์โดยเฉลี่ยมีการใช้ประโยชน์บางส่วน

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไปได้ด้วยความสมัครใจ แต่บางครั้งอาจเป็นไปด้วยการบังคับ หรือไม่เป็นไปตามความสมัครใจ ดังความเห็นของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

Cohen. J., M. and Uphoff⁸ ได้ให้ความเห็นว่า เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยแวดล้อมองค์ประกอบ ดังนี้

1. ลักษณะของโครงการ จะพิจารณาจากความพร้อมของกำลังบุคคลทรัพยากรที่มีอยู่ ณ ขณะนั้น ความพร้อมของเทคโนโลยีที่ใช้ประกอบในการดำเนินงาน ความยืดหยุ่น

⁸ Cohen, J. M., & Uphoff, N. T, *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*, (New York: Cornell University, 1977), 78.

ของโครงการที่จะสามารถแปรผันตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการบริหารโครงการ

2. สภาพแวดล้อมของงาน ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ที่มีผลดีและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโครงการ ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมือง และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

องค์การสหประชาชาติ ได้มีการเสนอเงื่อนไขสำหรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. องค์กรภาครัฐต้องยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเบื้องต้นก่อน และมีการกำหนดลงในนโยบายหรือแผนพัฒนา เพื่อก้าวไปสู่การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

2. ประชาชนต้องมีพื้นฐานในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นในการเข้าร่วม และสามารถเป็นตัวแทนในการเจรจา เพื่อให้ได้มาตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

3. ในการมีส่วนร่วม ประชาชนต้องมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ มีการรับข่าวสารที่ทันต่อสถานการณ์

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องให้การสนับสนุนตามปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 3 ประการคือ

1. ต้องมีอิสระภาพ หมายถึง ประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2. ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ

3. ต้องมีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ มิเช่นนั้นต้องเสริมสร้างความสามารถของประชาชนให้มีความสามารถเข้าร่วมได้

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี 3 ด้าน คือ

1. ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้อง มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไรผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไรเพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายอย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน ทั้งนี้มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและลบ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนผู้สนใจอีกด้วย

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

อคิน ระพีพัฒน์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกาแก้ไขปัญหาระหว่างการดำเนินโครงการ หรือการดำเนินงานใด ไว้ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมวิเคราะห์หาแนวทาง วิธีป้องกันการ และการแก้ไขปัญหา
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง สร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาและวางแผนวิธีการแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในการพัฒนา ร่วมวางนโยบายในการพัฒนาโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น
4. การประเมินผลกิจกรรม มีการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างการดำเนินงานให้สำเร็จ ไม่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วม จะมีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถแบ่งได้ 4 มิติ ดังนี้

1. การตัดสินใจ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการคิดว่าจะทำอะไร และมีวิธีการดำเนินงานอย่างไรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
2. การปฏิบัติและการพัฒนา การมีส่วนร่วมในมิตินี้ จะเป็นการร่วมมือด้วยความเต็มใจ มีความเสียสละ ที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
3. การแบ่งปันผลประโยชน์ เมื่อมีการทำงานร่วมกัน เป็นงานของส่วนร่วม การดำเนินงานเมื่อประสบความสำเร็จ จะมีการแลกเปลี่ยน แบ่งปันผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน เพื่อชดเชยข้อขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น รูปแบบของผลประโยชน์นี้อาจจะออกมาในรูปของตัวเงิน หรือสิ่งของเป็นต้น
4. การประเมินผลโครงการ เมื่อทุกคนมีการทำงานร่วมกัน ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน สรุปผล ขั้นตอนสุดท้าย คือ การประเมินผลความสำเร็จของโครงการ ว่าโครงการที่ได้

มีส่วนร่วมกันมีระดับความสำเร็จอยู่ระดับใด มีปัญหาอุปสรรคใดบ้างที่จะต้องดำเนินการแก้ไข และสามารถเป็นต้นแบบของการดำเนินงานในโครงการต่อไป

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ⁹ กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วม มี 4 คือ

ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผนประกอบด้วยการรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วยการเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผน

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของการวางแผน

ประชุม รอดประเสริฐ¹⁰ ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนเป็นหน้าที่ของการจัดการที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายสำหรับการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต และการตัดสินใจในงาน รวมทั้งทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ตามต้องการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ และในระดับพื้นฐานการวางแผนเป็นการกำหนดเป้าหมายขององค์การ และจำแนกหนทางเพื่อความสำเร็จ

อุทัย บุญประเสริฐ¹¹ ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผน คือ การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมีหลากหลายมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากอดีตมาก การวางแผนจึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเพราะการวางแผนที่ดี มีระบบขั้นตอนที่สมบูรณ์ สามารถส่งผลถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ การวางแผนแสดงให้เห็นว่าจะมีการทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร และให้รายละเอียดอื่นๆ ที่จำเป็นช่วยให้การปฏิบัติงานลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

⁹ ถวิลวดี บุรีกุล, *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*, (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2551), 23.

¹⁰ ประชุม รอดประเสริฐ, *การบริหารโครงการ*, (กรุงเทพฯ : เนติกุล, 2535), 33.

¹¹ อุทัย บุญประเสริฐ, *การวางแผนและการจัดระบบงานในโรงเรียน*, (กรุงเทพฯ : เอส ดี เพรส, 2538), 65.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ¹² ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผน คือ การกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพื่อรองรับกับเหตุการณ์ที่จะเกิดได้สูงสุดขึ้นในอนาคตอย่างมีระบบ และรักษาผลประโยชน์ขององค์กรไว้ การวางแผนนั้นแม้ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหาร แต่ก็มีข้อจำกัดในบางกรณีที่ทำให้เห็นว่าการวางแผนนั้นผลที่ได้อาจจะได้ไม่คุ้มค่า ผู้บริหารจึงควรคำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจว่างานใดสมควรจะทำการวางแผนหรือไม่เพียงใด

Dubrin & Ireland¹³ ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผน หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมายไว้ในอนาคต การกำหนดในการใช้ทรัพยากร และการปฏิบัติที่จะให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ การวางแผนจะเกี่ยวเนื่องกับภารกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจทางเลือกที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่เลือกไว้

โดยสรุปความหมายของการวางแผน หมายถึง กระบวนการการเริ่มต้นในการกำหนดสิ่งที่ต้องการทำ โดยมีกำหนดเป็นเป้าหมาย วัตถุประสงค์ มีการเตรียมการในการใช้ทรัพยากร และมีการกำหนดการดำเนินงาน ใช้เป็นการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินตามแผน ขั้นตอนที่ได้วางไว้ อย่างครบถ้วน ถูกต้องและเหมาะสม

ความสำคัญของการวางแผน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ¹⁴ ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จต้องเริ่มต้นจากการวางแผนที่ดี เพราะถ้าขาดการวางแผนที่ดี จะทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสามารถแบ่งออกความสำคัญ ได้ดังนี้

1. ช่วยให้สามารถกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละงาน การดำเนินงาน เป็นการช่วยให้องค์กรสามารถจัดสรรกำลังคนได้อย่างเหมาะสม และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

¹² ศิริวรรณ เสรีรัตน์, *การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด*, (กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2540), 52.

¹³ Dubrin, A. J. & Ireland, R.D, *Management Organization*, (Ohio : Cincinnati, 1993), 78.

¹⁴ ศิริวรรณ เสรีรัตน์, *การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด*, (กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2540), 55.

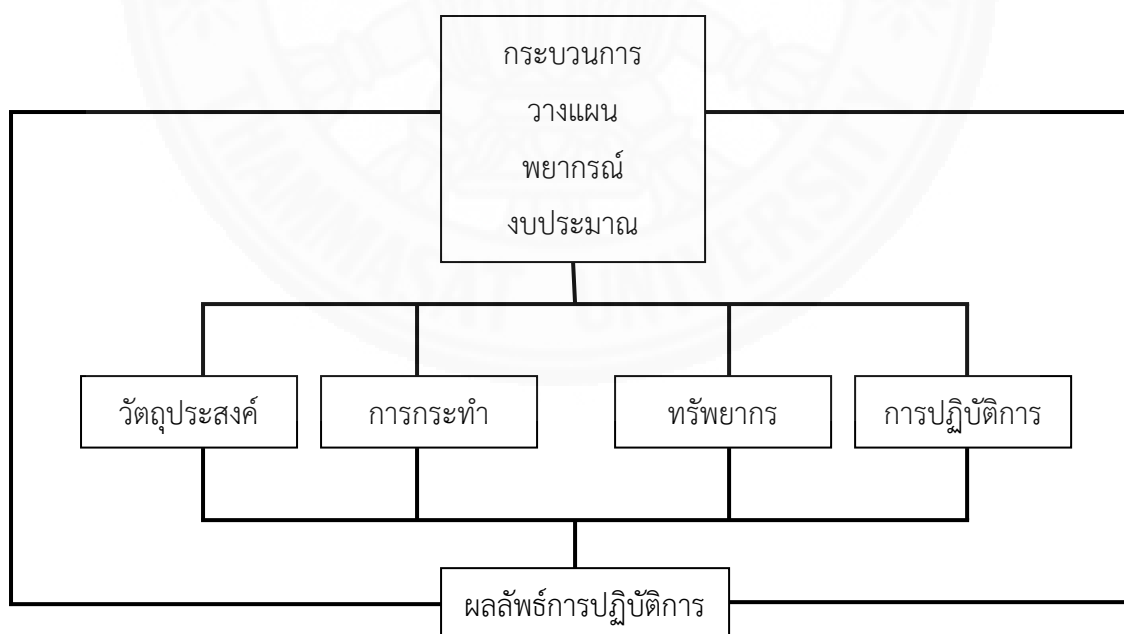
2. ช่วยให้การกำหนดนโยบาย แนวทางขององค์กรมีความชัดเจน ถูกต้อง เหมาะสมมากยิ่งขึ้น การดำเนินงานจะอยู่ภายใต้กรอบที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

3. ช่วยให้สามารถระบุเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผนที่ดี ทำให้ทราบขอบเขตการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีรูปแบบต ใช้ระยะเวลาประมาณเท่าไร เมื่อดำเนินงานแล้วจะได้ผลตามที่ได้อ้างไว้หรือไม่ ระหว่างการดำเนินงานพบอุปสรรคใดบ้าง และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

4. ช่วยให้ทราบลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน ว่าจะต้องทำงานใดก่อนและหลัง เป็นการจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินงาน เพื่อสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและบรรลุวัตถุประสงค์

หน้าที่การวางแผน (Planning Function)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ¹⁵ กล่าวว่า หน้าที่การวางแผน เป็นกิจกรรมการจัดการทั้งหมดซึ่งเป็นตัวชักนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ และกำหนดหนทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น

ภาพที่ 2.1 แสดงหน้าที่การวางแผน (การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร จำกัด, 2540),593

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 593.

)

กระบวนการวางแผน (Planning Process)

กระบวนการวางแผน ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจขององค์การ การกำหนดเป้าหมาย และสร้างแผนเพื่อการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง¹⁶ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ดำเนินการสร้าง ปรับปรุง กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจซึ่งเป็นเป้าหมายขององค์การ เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน
2. นำภารกิจดังกล่าวที่มีการกำหนดขึ้น มาใช้เพื่อพัฒนาเป้าหมายขององค์การ
3. กำหนดโครงสร้าง นโยบาย และแผนงานในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
4. ดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้

แผนงานที่มีประสิทธิภาพ และได้ผล จะต้องมาจากกระบวนการวางแผนงานที่มีเหตุผล เป็นลำดับขั้นตอน ผู้วางแผนจะต้องดำเนินการใน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ (ระบุปัญหา)
2. รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ
3. วิเคราะห์ข้อมูล
4. กำหนดแผนงานหลายแผน
5. เลือกแผนงานที่ดีที่สุด
6. กำหนดแผนงานย่อย
7. ทำการติดตามผล

1. กำหนดวัตถุประสงค์ (ระบุปัญหา)

การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือระบุปัญหาเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการวางแผน ควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้มีความเป็นไปได้ สามารถปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ยังควรมีความชัดเจน โดยผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจความหมายได้ตรงกัน และปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันสามารถวัดผลได้ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่สามารถวัดผลได้ทำให้สามารถรู้ได้แน่ชัดว่าดำเนินการถึงขั้นตอนใด และผลของการดำเนินการในแต่ละขั้นเป็นอย่างไร บรรลุผลสำเร็จหรือไม่

¹⁶ Bovee, Courtland L. and others, *Management*, (New York : Mc Graw – Hill, 1993), 234.

สามารถบรรลุผลและมอบหมายได้ ในการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นไม่ควรกำหนดไว้สูงเกินไปจนไม่สามารถปฏิบัติเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกท้อแท้เพราะทำอะไรก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ นอกจากนี้วัตถุประสงค์ที่ดีต้องสามารถมอบหมายให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติได้ สามารถนำมาแยกย่อยเป็นกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมเพื่อมอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติตามความรับผิดชอบของตน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกันคือการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ มีความสมเหตุสมผลและมีความเป็นจริง ปฏิบัติได้จริง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องเหมาะสมสถานการณ์ในเวลาในขณะนั้น วัตถุประสงค์ข้อหนึ่งอาจมีความเหมาะสมกับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อเวลาเปลี่ยนไปวัตถุประสงค์ข้อนั้นอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปได้

2. รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ

การรวบรวมข้อมูลและข้อจำกัดที่มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการวางแผน ส่วนใหญ่ข้อมูลจะมีทั้งที่เป็นข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

3. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การจัดการข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การคำนวณ การนำเสนอข้อมูล เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ สามารถทำได้หลายแบบดังนี้

- การวิเคราะห์ด้วยมือ (Manual Data Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยการคำนวณเอง หรืออาจจะใช้เครื่องมือบางอย่างช่วยได้ เช่น เครื่องคิดเลข เป็นต้น วิธีนี้เหมาะสำหรับข้อมูลที่มีจำนวนไม่มากนัก การคำนวณไม่ยุ่งยาก

- การวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer Data Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์มาช่วย ซึ่งผู้ใช้จำเป็นต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ได้และเลือกโปรแกรมวิเคราะห์ที่ได้เหมาะสม วิธีนี้เหมาะสำหรับข้อมูลจำนวนมาก เป็นวิธีทางที่สะดวก รวดเร็ว แต่ต้องมีความระมัดระวังในเรื่องของข้อมูล กล่าวคือ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องมาแล้ว

4. กำหนดแผนงานหลายแผน

ผู้วางแผนจำเป็นต้องพิจารณาทางเลือกที่แตกต่างกันเท่าที่เป็นไปได้ ซึ่งสามารถจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ บางครั้งปรากฏว่าแผนงานที่ดีที่สุดถูกมองข้ามไปเพราะความเร่งร้อน จึงควรพิจารณา และกำหนดหลาย ๆ ทางเลือกไว้ก่อน

5. เลือกแผนงานที่ดีที่สุด

การเลือกแผนงานที่ดีที่สุดจากทางเลือกทั้งหมด ถือเป็นการตัดสินใจที่สำคัญที่สุดของกระบวนการวางแผน ถ้าขั้นตอนก่อนหน้านี้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนจะเป็นส่วนที่ง่ายที่สุดของกระบวนการทั้งหมด

การกลั่นกรองเบื้องต้นจะกำจัดสิ่งที่ไม่เหมาะสมออกไปได้ แต่ทางเลือกต่าง ๆ อาจจะไม่เหลืออยู่ ดังนั้น จำนวนของปัจจัย และการเลือกที่เป็นไปได้จะต้องมีการชั่งน้ำหนักอย่างรอบคอบระมัดระวัง เพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

ผู้วางแผนจะต้องถามตัวเองในลักษณะเป็นการวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้รายการตรวจสอบต่อไปนี้

- ทางเลือกแต่ละทางสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพียงใด
- ทางเลือกแต่ละทางมีผลกระทบต่อแผนงาน และการปฏิบัติงานอื่นๆ อย่างไร
- ทางเลือกมีความแตกต่างในเรื่องความยุ่งยากซับซ้อนระหว่างทางเลือกต่างๆ

หรือไม่

- ความยืดหยุ่นของแต่ละทางเลือก
- ผู้ที่เกี่ยวข้องให้การยอมรับในแต่ละทางเลือกอย่างไรบ้าง
- แต่ละทางเลือกต้องใช้วัสดุอุปกรณ์และความช่วยเหลือมากน้อยอย่างไร
- เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความเสี่ยงกับผลกำไรของแต่ละทางเลือกเป็น

อย่างไร หรือในเรื่องผลกำไรกับการลงทุนเป็นอย่างไร

6. กำหนดแผนงานย่อย

สิ่งนี้อาจจำเป็นหรือไม่จำเป็นก็ได้ ถ้าแผนงานใหม่มีความซับซ้อนก็ควรจะมีแผนงานสำหรับงานแต่ละงาน หรือกิจกรรมสนับสนุน

7. ทำการติดตามผล

ขั้นตอนนี้เพื่อยืนยันว่าแผนงานมีการปฏิบัติอย่างไร ผลเป็นอย่างไร และตรงเวลาหรือไม่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการควบคุมที่แท้จริง

ลักษณะของการวางแผน

การวางแผนในสำนักงาน ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความยืดหยุ่น แผนที่ดีควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ และปรับเปลี่ยนได้ตามการดำเนินงานของฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น

2. มีความครอบคลุม หมายถึง มีการวางแผนงานอย่างรอบคอบ คำนึงถึงความสำคัญของการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของงานนั้น ๆ ครอบคลุมหน้าที่งานต่าง ๆ ในระดับต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

3. มีความชัดเจน หมายถึง ลักษณะของแผนมีความชัดเจน เฉพาะเจาะจง เข้าใจง่ายไม่สลับซับซ้อน มีกำหนดเวลาชัดเจน และกำหนดวิธีการ กระบวนการวิธี

ปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ชี้แจงให้พนักงานทราบเพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนซ้อนในการปฏิบัติ การจัดทำแผนให้มีความชัดเจนควรจัดทำในรูปแบบที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม และเป็นทางการให้ทุก ฝ่ายได้ทราบ เพื่อการเตรียมการปฏิบัติล่วงหน้า ความชัดเจนของแผนควรมีการระบุชัดเจนว่ามีงาน อะไรบ้าง บุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบสถานที่ปฏิบัติงาน ช่วงเวลาของการปฏิบัติงาน อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ต้องการ และกำหนดเวลาเสร็จ

4. มีความสอดคล้อง การวางแผนปฏิบัติงานในสำนักงาน ควรจัดทำให้ สอดคล้องกับการดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับการทำงานของบุคคลอื่น เพราะเมื่อวางแผนงานแล้วในทางปฏิบัติจริงงานบางชนิดจะต้องปฏิบัติร่วมกับฝ่ายอื่น ๆ ไม่สามารถ ทำงานให้สำเร็จลุล่วงโดยลำพังได้จึงต้องคำนึงถึงบุคคลอื่น หน่วยงานอื่น ๆ หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้วย

5. มีความต่อเนื่อง การวางแผนเป็นงานที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดปี โดยวางแผนรายสัปดาห์ รายเดือน แผนประจำปี และตลอดถึงต่อเนื่องในปีต่อไปด้วย

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

คำว่า "วัฒนธรรม" ในภาษาไทย มาจากคำสองคำ คำว่า "วัฒน" จากคำศัพท์ "วฒน" ในภาษาสันสกฤต หมายถึงความเจริญ ส่วนคำว่า "ธรรม" มาจากคำศัพท์ "ธรม" ในภาษา สันสกฤต หมายถึงความดี เมื่อนำสองคำมารวมกันจึงได้คำว่า "วัฒนธรรม" หมายถึงความดีอันจะ ก่อให้เกิดความงอกงามที่เป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมตามความหมายนี้จึงหมายถึง ความเป็นระเบียบ การมีวินัย เช่น เมื่อกล่าวถึงบุคคลหนึ่งว่า เป็นคนมีวัฒนธรรม ก็มักจะหมายความ ว่า เป็นที่มีระเบียบวินัย เป็นต้น

ในด้านสังคมศาสตร์ วัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางมาก กล่าวคือ วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (WAY OF LIFE) ของมนุษย์ในสังคม และแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุก ๆ อย่างรวมทั้งบรรดาผลงานทั้งมวลที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น

ในด้านนิติศาสตร์แบบไทย พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2483¹⁷ กล่าวไว้ดังนี้ “วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความ กลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน”

¹⁷ บรรจง ชสกุชาติ, *จักรวาลการศึกษา*, (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2527), 65.

ความหมายนี้ ทางราชการและวงการทั่วไปยังคงใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นักวิชาการไทยบางท่านได้ให้ความหมายวัฒนธรรมคล้าย ๆ กัน เช่น

ราชบัณฑิตยสถาน¹⁸ ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำ ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา คำว่า "วัฒนธรรม" ใน ภาษาไทยตามความหมายนี้ใกล้เคียงกับคำว่า "อารยธรรม" วัฒนธรรมในเชิงของอารยธรรม ส่วนคำว่า "Culture" ในภาษาอังกฤษ ที่แปลว่าวัฒนธรรมนั้น มาจากภาษาละติน คำว่า "Culture" ซึ่งแยกมา จาก

สุชีพ ปุญญานุภาพ¹⁹ ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้สรุปได้ว่าวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งหมดที่สังคมสร้างขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมให้ ดีขึ้น และเป็นมรดกของสังคมถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง “คำว่า วัฒนธรรมเป็นคำ ที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ธรรม เป็นต้นเหตุให้เจริญ หรือธรรมคือความเจริญมีใช้เป็น หลักฐานทางราชการ ครั้งแรกเมื่อ พุทธศักราช 2543 เรียกว่า พระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรม แห่งชาติ พุทธศักราช 2543 กับฉบับที่ 2 เมื่อ พุทธศักราช 2485” คำว่า “วัฒนธรรม” ตามที่กล่าวมา เป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีกับสันสกฤต เพราะคำว่า วัฒน มาจาก คำบาลีว่า วัฒน ซึ่งแปลว่า เจริญ งอกงาม ส่วนคำว่า "ธรรม" มาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม (ใช้ในรูปภาษาไทย-ธรรม) เขียนตาม รูปบาลีล้วนๆ คือ "วฒฒนธมม" หมายถึง ความดี ซึ่งหากแปลตามรากศัพท์คือ สภาพอันเป็นความ เจริญงอกงาม หรือลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม นอกจากนี้ คำว่า วัฒนธรรม ตรงกับ ภาษาอังกฤษว่า culture หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

ประเภทของวัฒนธรรม

โดยทั่วไปแล้วมักจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Culture) ซึ่งได้แก่สิ่งประดิษฐ์และ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดค้นผลิตขึ้นมา เช่น สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่อง อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น

¹⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, “ความหมายของวัฒนธรรม”, (กรุงเทพฯ, 2546), 521.

¹⁹ สุชีพ ปุญญานุภาพ, *ศาสนาเปรียบเทียบ*, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540), 112.

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non – material Culture) หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม แนวคิด ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิการเมือง กฎหมาย วิธีการกระทำ และแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ที่มองเห็นไม่ได้

การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น นักสังคมวิทยาบางท่านเห็นว่า แนวคิดที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ นั้นคลุมเครือ จึงได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material) ได้แก่ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค

2. วัฒนธรรมความคิด (Idea) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ ความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเชื่อถือโศกกลาง ตลอดจนเรื่องลึกลับ นิยายปรัมปรา วรรณคดี สุภาษิต และอุดมการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3. วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (Norm) เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดเอาไว้ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ ดังนี้

3.1 วัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความประพฤติ หรือมารยาททางสังคม เช่น การไหว้ กางจับมือทักทาย การเข้าแถว การแต่งชุดดำไปงานศพ เป็นต้น

3.2 วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (Legal Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

3.3 วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจและศีลธรรม (Moral Culture) วัฒนธรรมประเภทนี้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2485 ได้แบ่งประเภทวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. คติธรรม (Moral) คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของจิตใจ และได้มาจากศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยัน หมั่นเพียร การประหยัดอดออม ความกตัญญู ความอดทน ทำดีได้ดี เป็นต้น

2. เนติธรรม (Legal) คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามีสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. สหธรรม (Social) คือวัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งมารยาทต่าง ๆ ที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

4. วัตถุธรรม (Material) คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ สะพาน ถนน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ปัจจุบันเพื่อสะดวกแก่การศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แบ่งออกเป็น 5 สาขา คือ

1. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น

2. สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น

3. สาขาช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจัดสวน การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร การประกอบอาหาร ความรู้เรื่องการแต่งกาย การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การดูแลบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ความรู้เรื่องยา การรู้จักใช้ยา ความรู้ในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นต้น

5. สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบสอบมือ กระบี่กระบอง การเลี้ยงนกเขา ไม้ตัดต่าง ๆ เป็นต้น

องค์ประกอบของวัฒนธรรม มี 4 ประการ คือ

1. องค์กรคติ (Concept) หมายถึง ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ และอุดมการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนทัศนคติ การยอมรับว่าสิ่งใดถูกหรือผิด สมควรหรือไม่ ซึ่งแล้วแต่ว่ากลุ่มใดจะใช้อะไรเป็นมาตรฐาน (Normal) ในการตัดสินใจหรือเป็นเครื่องวัด เช่น ความเชื่อในเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

2. องค์กรพิธีการ (Usage) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และแสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีศพ มักจะได้รับอิทธิพลจากศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ตลอดจนพิธีการแต่งกาย และการรับประทานอาหาร เช่น การแต่งกายเครื่องแบบของทางราชการ หรือการแต่งกายเครื่องแบบเต็มยศในงานรัฐพิธีต่าง ๆ เป็นต้น

3. องค์กร (Association or Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ วิถีวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานไว้เป็นที่แน่นอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคม ซับซ้อน (Complex Society) เช่น องค์กรสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์กรที่ใหญ่ที่สุด สมาคมอาเซียน สหพันธ์กรรมกร หน่วยราชการ โรงเรียน วัด จนถึงครอบครัว ซึ่งเป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กที่สุดและใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด

4. องค์กรวัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) เป็นวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ มีรูปร่างที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ เช่น บ้าน โรงเรียน ถนน เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ อาหาร ตลอดจนผลผลิตทางด้านศิลปกรรมของมนุษย์

หน้าที่ของวัฒนธรรม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม ซึ่งได้สืบทอดต่อมายังชนรุ่นหลัง วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องหล่อหุ้มสังคม ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสังคม หรือที่ใดมีวัฒนธรรมที่นั่นก็มีสังคม ที่ใดมีสังคมที่นั่นก็มี วัฒนธรรม เท่ากับเป็นของสิ่งเดียวกันที่มีสองด้านแยกกันเ็นทางปฏิบัติไม่ได้ หน้าที่ของวัฒนธรรมที่พึงมีต่อสังคมพอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวว่า ชายจะมีภรรยาได้กี่คน หรือ หญิงจะมีสามีได้กี่คน เป็นต้น
2. เป็นตัวกำหนดบทบาท ความสัมพันธ์ของมนุษย์ เช่น ในสังคมไทยผู้ชายจะบวชเรียนเมื่อมีอายุครบ 20 ปี หรือการที่เด็กต้องแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่หรือผู้มีอายุมากกว่า เป็นต้น
3. ทำหน้าที่ควบคุมสังคม เช่น การมีประเพณีต่าง ๆ ให้ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ฝ่าฝืนจะได้รับการตำหนิจากสังคม เช่น การกระทำของหญิงที่หนีตามผู้ชาย โดยไม่มีการสู่ขอตามประเพณีนั้น เป็นการสมควรที่จะได้รับการตำหนิจากสังคม เพื่อนบ้าน อาจจะไม่คบค้าสมาคมด้วย ฯลฯ เป็นต้น
4. ทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย สัญลักษณ์ ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง เช่น สังคมไทยทักทายด้วยการไหว้ สังคมริเบตทักทายด้วยการแลบลิ้น สังคมตะวันตกทักทายด้วยการจับมือ เป็นต้น
5. ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม เกิดเป็นปึกแผ่นความจงรักภักดี และอุทิศตนให้แก่สังคม ทำให้สังคมอยู่รอด
6. วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและหล่อหลอมบุคลิกภาพของสังคมให้กับสมาชิก

7. ทำให้สมาชิกแต่ละคนและแต่ละสังคมได้ตระหนักถึงความหมายและวัตถุประสงค์ ของการมีชีวิตของคน เช่น สังคมไทยพุทธเชื่อว่าเกิดมาแล้วต้องชดใช้กรรม ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับชีวิตของคน เขาก็เชื่อว่าเป็นเรื่องของกฎแห่งกรรม

8. สร้างหรือจัดรูปแบบความประพฤติและการปฏิบัติร่วมกัน โดยบุคคลไม่จำเป็นต้องคิดหาวิธีประพฤติปฏิบัติโดยไม่จำเป็น รูปแบบความประพฤติที่สังคมเคยกระทำอย่างไร หน้าที่ของสมาชิกในสังคมก็คือ การปฏิบัติตาม

ที่มาของวัฒนธรรม

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า วัฒนธรรมมีในสังคมมนุษย์เท่านั้น สัตว์ไม่มีวัฒนธรรมเหมือนมนุษย์ หรือสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาไม่ได้ แต่มีมนุษย์มีวัฒนธรรม หรือสร้างวัฒนธรรมได้นั้น สาเหตุมาจากเปรียบเทียบกับสัตว์ ในการมองสิ่งต่าง ๆ มีความสามารถใช้มือและนิ้วอย่างอิสระ มีอายุยืนยาว มีมันสมองที่สามารถคิดค้นเรียนรู้ได้ดี และสามารถถ่ายทอดโดยใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน มีความสามารถในการคิดพิจารณาไตร่ตรอง มีความจำ มีการทดลองค้นคว้า ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมหรือการอยู่ร่วมกันได้ดี สิ่งเหล่านี้เองจึงทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์

แนวคิดเรื่องที่มาของวัฒนธรรมนี้ ได้มีผู้รู้ให้แนวคิดแตกแยกออกไปหลายทางด้วยกัน แต่มีแนวความคิดที่สำคัญอยู่ 2 ทางด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎี Parallelism ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ พร้อมกัน เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์คล้ายกันมาก ฉะนั้นจึงมีความคิดที่คล้ายกัน มนุษย์ที่อยู่ในสถานที่ต่างๆ ย่อมสามารถก่อสร้างวัฒนธรรมของตนขึ้นมาได้ จะเห็นได้จากการประดิษฐ์สิ่งของอย่างเดียวกันในสถานที่ต่างกัน จะแตกต่างกันเฉพาะในรูปลักษณะของการประดิษฐ์สิ่งนั้น ๆ เช่น ชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำก็มักจะสร้างเรือเป็นพาหนะในชีวิตประจำวันของตน รูปร่างของเรืออาจจะแตกต่างกัน แต่ประโยชน์ใช้สอยเหมือนกัน

2. ทฤษฎี Diffusionism ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดว่าวัฒนธรรมเกิดจากศูนย์กลางที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว และแพร่กระจายไปในชุมชนต่าง ๆ อาจเป็นกระบวนการค่อยเป็นค่อยไปหรือแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง โดยจากการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ หรือเกิดสถาบันใหม่ โดยที่สถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงหรืออยู่ห่างไกลได้นำวัฒนธรรมนั้นไปดัดแปลงใช้จนกระทั่งวัฒนธรรมนั้นแพร่หลายครอบคลุมไปทั่วโลก กลไกของการแพร่กระจายวัฒนธรรมนี้ได้แก่ การอพยพล่าอาณานิคม การทำสงคราม การเผยแพร่งานศาสนา การติดต่อการค้าขาย เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วเนื้อหาของวัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะแพร่หลาย แต่ก็ได้ราบรื่นโดยตลอด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ชุมชนอยู่ห่างไกลเกินไป

ประชาชนเกิดการต่อต้านวัฒนธรรมใหม่ เพราะยังมีเห็นถึงประโยชน์ หรือ อาจจะต่อต้านเพราะเห็นว่าวัฒนธรรมที่มีอยู่มีคุณค่ามีประโยชน์แล้ว หรือรู้สึกว่าขัดกับลักษณะของวัฒนธรรมที่หลงไหลเข้ามา เช่น ในกรณีสังคมไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมตะวันตกในเรื่องการดื่ม น้ำชา กาแฟ แต่ยังไม่แพร่หลายในหมู่คนสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบชนบทที่ยังนิยมกินหมากหรืออมเมี่ยงอยู่ เพราะแต่ ละชุมชนเคยชินกับวัฒนธรรมของตนและเห็นว่ามีคุณค่าเหมือนกัน และใช้แทนกันได้อยู่แล้ว

ลักษณะของวัฒนธรรม

เพื่อที่จะให้เข้าใจเรื่องของวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง จึงขออธิบายถึงลักษณะของ วัฒนธรรมโดยทั่วไป ซึ่งอาจจะอธิบายได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ อีกนัย หนึ่งคือ “มนุษย์จะอยู่โดยปราศจากวัฒนธรรมไม่ได้” หรือ “วัฒนธรรมกับมนุษย์จะต้องอยู่ควบคู่กัน ไป เสมือนเงากับตัวทั้งกันไม่ได้”

2. วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด และไม่ใช่ว่าสิ่งนี้อาจถ่ายทอด ทางพันธุกรรมได้ ดังนั้นนิสัยและความสามารถต่าง ๆ ของมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ หรือขบวนการ สังคมกรรม (Socialization)

3. วัฒนธรรมของแต่ละสังคม มีความแตกต่างกันและคามแตกต่างนี้ไม่อาจ นำมาเปรียบเทียบพิจารณาว่าวัฒนธรรมใดดีกว่ากัน เพราะวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีความ เหมาะสมถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม แนวความคิดที่ว่า วัฒนธรรมทุกวัฒนธรรมมี ส่วนดีเป็นของตนเอง ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรมสัมพันธ์” แนวความคิดนี้มุ่งที่จะลบล้างความคิดเห็น ที่ว่า วัฒนธรรมของตนดีกว่าวัฒนธรรมของคนอื่น (Ethnocentrism)

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงมักจะ เป็นไปได้ 2 วิธีคือ

4.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในวัฒนธรรมเอง เช่น การประดิษฐ์ คิดค้น

4.2 การเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก เช่น การติดต่อกับวัฒนธรรม อื่น เป็นการเลียนแบบวัฒนธรรมอื่น ๆ มาใช้

5. วัฒนธรรมเป็นผลรวมของแบบแผนและแนวการดำเนินชีวิตของปลาย ๆ อย่างในสังคมเข้าด้วยกัน ถ้าสมาชิกในสังคมส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแบบอย่างเดียวกันเรียกววัฒนธรรมนั้น ว่า “วัฒนธรรมใหญ่” หรือ “วัฒนธรรมรวม” และภายหลังวัฒนธรรมใหญ่ยังแบ่งเป็น “วัฒนธรรมย่อย” หรือ “วัฒนธรรมรอง” ด้วย

ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในความเป็นชาติ ถ้าชาติใดที่ไร้เสียซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นของตนเองแล้ว ชาตินั้นจะคงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้ คนชาติที่ไร้วัฒนธรรม แม้จะเป็นผู้ชนะในการทำสงคราม แต่ในที่สุดก็จะเป็นผู้พ่ายแพ้ในด้านวัฒนธรรม ซึ่งนับว่าเป็นการพ่ายแพ้ที่แนบเนียนยิ่งอย่างราบคาบและสิ้นเชิง “ทั้งนี้เพราะผู้ที่ถูกพิชิตในทางวัฒนธรรมนั้นจะไม่รู้ตัวเลยว่าตนได้ถูกพิชิต เช่น พวกตาดที่พิชิตจีนได้ และตั้งราชวงศ์หงวนขึ้นปกครองจีน แต่ในที่สุดถูกชาวจีนซึ่งมีวัฒนธรรมสูงกว่ากลืนจนเป็นชาวจีนไปหมดสิ้น” จึงสรุปได้ว่า

อานนท์ อาภาภิรม²⁰ วัฒนธรรมมีความสำคัญดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชี้แจงให้เห็นความแตกต่างของบุคคล กลุ่มคน หรือชุมชน
2. เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าตนมีความแตกต่างจากสัตว์
3. ช่วยให้เราเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เรามองเห็น การแปลความหมายของสิ่งที่เรามองเห็นนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มชน ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรม เช่น ชาวเกาะซามัวมองเห็นดวงจันทร์ว่ามีหญิงกำลังทอผ้า ชาวออสเตรเลียเห็นเป็นตาแมวใหญ่กำลังมองหาเหยื่อ ชาวไทยมองเห็นเหมือนรูปกระต่าย
4. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดปัจจัย 4 เช่น เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค
5. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดการแสดงความรู้สึกทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ เช่น ผู้ชายไทยจะไม่ปล่อยให้หน้าตาไหลต่อหน้าสาธารณะชนเมื่อเสียใจ
6. เป็นตัวกำหนดการกระทำบางอย่าง ในชุมชนว่าเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งการกระทำบางอย่างในสังคมหนึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเหมาะสมแต่ไม่เป็นที่ยอมรับในอีกสังคมหนึ่ง ผู้สร้างวัฒนธรรมคือมนุษย์ และสังคมเกิดขึ้นก็เพราะ มนุษย์ วัฒนธรรมกับสังคมจึงเป็นสิ่งคู่กัน โดยแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมและหากสังคมมีขนาดใหญ่หรือมีความซับซ้อน มากเพียงใด ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมักจะมีมากขึ้นเพียงใดนั้นวัฒนธรรมต่างๆ ของแต่ละสังคมอาจเหมือนหรือต่างกันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ เป็นต้น วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดจากชนกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง โดยอาศัยการเรียนรู้และการสื่อสารระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งอาจเป็นไปโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม จึงทำให้บุคคลมีบุคลิกและลักษณะพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การที่คนไทยหรืออเมริกันมีความแตกต่างกัน มีลักษณะเฉพาะของ

²⁰ อานนท์ อาภาภิรม, *สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย*, (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525), 55.

ตนเอง ทำให้เราสามารถจำแนกวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งออกจากสังคมหนึ่งได้ก็เพราะแต่ละสังคมมี วัฒนธรรมที่มีการแสดงออกให้เห็นถึงความแตกต่างได้โดยเด่นชัด

สรุป วัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไม่สามารถแยกวัฒนธรรมออกจากสังคมได้ และยังเป็นสิ่งที่แสดงความมั่นคงหรือการดำรงอยู่ของสังคมนั้น หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ย่อมมีความมั่นคงสูง แต่หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่อ่อนแอ คือขาดความเป็นเอกลักษณ์ หรือยอมให้ วัฒนธรรมของสังคมอื่นเข้ามาปะปน กลมกลืนมากจนเกินไป จะทำให้สังคมนั้นสับสนเกิดความไม่ มั่นคงของสังคมตามมา

2.4 แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)

วิสัยทัศน์

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายและ ร่วมสมัยบูรณาการทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็ง สู่สังคมคุณภาพอย่างยั่งยืน

ค่านิยมร่วม

ให้ความสำคัญกับหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำงานด้วยความจริงใจ ใฝ่รู้ มุ่งสู่ องค์กร ประสิทธิภาพสูง

พันธกิจ

1. อนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร
2. สร้างแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. พัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในทุกระดับ โดยการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน

4. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์หลักที่ 1 : การอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมหลัก และวัฒนธรรม รอง ของกรุงเทพมหานคร

เป้าประสงค์

เพื่อให้วัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของกรุงเทพมหานคร ดำรงอยู่และมี บทบาทสร้างสรรค์สังคมคุณภาพ

ตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

1. องค์กรความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของกรุงเทพมหานคร

2. กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ได้รับการส่งเสริม พัฒนา และพัฒนา

3. กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ และทุนทาง

สังคม

ยุทธศาสตร์รองที่ 1.1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของ กรุงเทพมหานคร

เป้าประสงค์

เพื่อให้มีข้อมูลด้านวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของกรุงเทพมหานครที่ถูกต้อง ครบถ้วน และจัดหมวดหมู่สำหรับการวางแผนกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ และจัดการทางวัฒนธรรม

ตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

1. องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองที่ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันของกรุงเทพมหานคร

2. แผนกลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร

กลยุทธ์และโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. การศึกษาวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครและวัฒนธรรมที่อยู่ในภาวะ ใกล้สูญ

- โครงการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

- โครงการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครที่อยู่ในภาวะใกล้

สูญ (วัฒนธรรม 5 สาขา)

2. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของ กรุงเทพมหานคร

- โครงการจัดทำระบบฐานข้อมูลวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมของ กรุงเทพมหานคร

- โครงการศึกษาวิเคราะห์และจัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่ายทางวัฒนธรรม ของกรุงเทพมหานคร

3. การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

- โครงการเสวนาสืบสานวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง 5 สาขา

- โครงการเปิดพื้นที่และโอกาสในการนำเสนอ/สาธิตวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การเผยแพร่ข้อมูลและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมหลัก วัฒนธรรม รอง วัฒนธรรมร่วมสมัยและวัฒนธรรมใกล้สูญ

- โครงการจัดมหกรรมวัฒนธรรมร่วมสมัยและใกล้สูญของกรุงเทพมหานคร

- โครงการจัดมหกรรมแสดงสินค้าวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- โครงการจัดทำแผนการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการอนุรักษ์

วัฒนธรรม

5. การยกย่องเชิดชูผู้รู้และผู้ขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมชุมชน

- โครงการประกาศเกียรติคุณผู้รู้และผู้ขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมชุมชน
- โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รู้ด้านวัฒนธรรม
- โครงการผู้เฒ่าเล่าเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. การผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม

- โครงการให้ความรู้เรื่องกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวัฒนธรรมแก่เจ้าหน้าที่และชุมชน
- โครงการสัมมนาทางวิชาการเพื่อสร้างมาตรการการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์รองที่ 1.2 การส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของกรุงเทพมหานคร

เป้าประสงค์

เพื่อให้คนกรุงเทพฯ เห็นคุณค่า ร่วมเผยแพร่ และธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของกรุงเทพมหานคร

ตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

1. คนกรุงเทพฯ ที่ร่วมกิจกรรมส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง
2. กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สามารถส่งเสริมและฟื้นฟู
3. การเผยแพร่กิจกรรมทางวัฒนธรรม

กลยุทธ์และโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. การเพิ่มประสิทธิภาพและกลไกการบริหารจัดการวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร

1.1 โครงการปรับโครงสร้างองค์กรให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมทั้งในระดับส่วนกลางและระดับเขต

- โครงการวิเคราะห์อัตรากำลังและภาระงานของกองวัฒนธรรมและสำนักงาน

เขต

- โครงการปรับโครงสร้างการทำงานของกองวัฒนธรรมและสำนักงานเขต

- โครงการพัฒนาระบบและกลไกในการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม

- โครงการพัฒนาสมาชิกชุมชนและผู้นำทางด้านวัฒนธรรมให้สามารถตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง

1.2 โครงการพัฒนาบุคลากรของกองวัฒนธรรมและสำนักงานเขต เพื่อการบริหารงานทางด้านวัฒนธรรม

- โครงการพัฒนาสมรรถนะหลัก เพื่อการบริหารงานทางด้านวัฒนธรรม

- โครงการศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การจัดการวัฒนธรรม

- โครงการส่งบุคลากรไปศึกษาเพิ่มเติมด้านวัฒนธรรม ศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมและการบริหารธุรกิจ

2. การสร้างคนรุ่นใหม่ใส่ใจวัฒนธรรม

2.1 โครงการสร้างความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมร่วมสมัยของกรุงเทพมหานคร

- โครงการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างหลักสูตรวัฒนธรรมกรุงเทพฯ ในทุกระดับ

- โครงการผลักดันวัฒนธรรมกรุงเทพฯ เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- โครงการจัดอบรมเสริมความรู้และสร้างความตระหนักในวัฒนธรรมท้องถิ่น

- โครงการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่

2.2 โครงการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ดำเนินการสร้างสรรค์และเผยแพร่งานวัฒนธรรม

- โครงการคัดเลือกเยาวชน เพื่อสร้างผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์และเผยแพร่งานวัฒนธรรม

- โครงการเยาวชนอาสาสมัครขับเคลื่อนวัฒนธรรม

2.3 โครงการส่งเสริมสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรม

- โครงการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนรักษ์วัฒนธรรม

- โครงการประกวดกิจกรรม “คนรุ่นใหม่ใส่ใจวัฒนธรรม”

3. การพัฒนาสมาชิกชุมชน เพื่อขับเคลื่อนงานด้านวัฒนธรรม

3.1 โครงการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการวัฒนธรรม

- โครงการอบรมปลูกฝังค่านิยมร่วมในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม

- โครงการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

- โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารธุรกิจวัฒนธรรม
- 3.2 โครงการพัฒนาภาวะผู้นำของท้องถิ่น เพื่อการส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรม
- 3.3 โครงการสนับสนุนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม
 - โครงการจัดกิจกรรมสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 5 สาขา
- 4. การสนับสนุนการรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อการส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรม
 - โครงการสานเสวนาเครือข่ายด้านวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร
 - โครงการจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

- 5. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเครือข่าย เพื่อการส่งเสริมและฟื้นฟูทางวัฒนธรรม
 - โครงการจัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่าย เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูด้านวัฒนธรรม

- 6. การพัฒนากลไก เพื่อประสานความร่วมมือ และส่งเสริมการทำงานด้านวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนและเครือข่าย
 - โครงการจัดประชุม สัมมนาภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม
 - โครงการจัดสัมมนาวิชาการด้านวัฒนธรรมระดับประเทศ
 - โครงการสัมมนาทางวิชาการด้านวัฒนธรรมระดับอาเซียน

- 7. การเผยแพร่ข้อมูลและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง
 - โครงการจัดทำแผนการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรมหลัก และวัฒนธรรมรอง

ยุทธศาสตร์ที่ 1.3 การพัฒนาวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของกรุงเทพมหานคร
เป้าประสงค์

เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกในชุมชน
ตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

1. กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างทุนทางสังคม
2. กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน

กลยุทธ์และโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. การพัฒนาวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน

- โครงการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ
- โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- โครงการพัฒนาบทบาทผู้สูงอายุในงานวัฒนธรรม

2. การพัฒนาวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง เพื่อสร้างทุนทางสังคม

- โครงการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว

- โครงการจัดกิจกรรมตามประเพณี เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3. การพัฒนาวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง เพื่อสร้างรายได้ให้สมาชิกในชุมชน

- โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าวัฒนธรรมตามมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์

- โครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบปัจเจกบุคคล
- โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนโดยใช้จักรยาน
- โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบวิถีเกษตรเชิงสุขภาพเชิงนิเวศวัฒนธรรม
- โครงการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวตามกลุ่มวัฒนธรรม
- โครงการศึกษาวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- โครงการจัดทำฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน

4. การสร้างมูลค่าเพิ่มวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ

- โครงการสร้างความร่วมมือกับโรงแรม สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา

จัดอบรมเกี่ยวกับการทำอาหารไทยให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

- โครงการสร้างความร่วมมือกับลานกีฬากรุงเทพมหานคร เพื่อฝึกอบรมศิลปะ

แม่ไม้มวยไทยให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

- โครงการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา สถานพยาบาล ภาคเอกชน

ในการสอนนวดไทยให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

- โครงการเรียนรู้การผลิตสินค้าวัฒนธรรมด้วยการปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์หลักที่ 2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายและร่วมสมัยของกรุงเทพมหานคร

เป้าประสงค์

เพื่อให้กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายและร่วมสมัย เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของประเทศและประชาคมอาเซียน

ตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

1. แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในระดับชุมชน
2. แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในระดับกรุงเทพมหานคร

กลยุทธ์และโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านกลยุทธ์และโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการ

- โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม
- โครงการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมโดยชุมชน

2. การเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน

- โครงการพัฒนาวิทยากรท้องถิ่นประจำแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชุมชน
- โครงการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม

ของชุมชน

- โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการติดตามประเมินผลตนเองของชุมชน

3. การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้าน วัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน

- โครงการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ในการศึกษา วัฒนธรรมร่วมสมัยของกรุงเทพมหานคร และวัฒนธรรมอาเซียนในกรุงเทพมหานคร

- โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ให้สามารถใช้ประโยชน์ ได้เต็มศักยภาพ หรือรวบรวมตามลักษณะภูมิวัฒนธรรม

- โครงการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เมือง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร และวัฒนธรรมอาเซียนในกรุงเทพมหานคร

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า²¹ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนลาดพร้าวในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำมาพัฒนาชุมชน และศึกษาผลของการพัฒนาว่ามีผลต่อการเรียนรู้อย่างไร วิจัยดำเนินงานวิจัย เป็นการสัมภาษณ์ จัดประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตจากสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เด็ก เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว มีวิธีการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นวางแผน ขั้นดำเนินการตามแผน ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผล มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก มีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และคนในชุมชนก็ให้ความร่วมมือกันอย่างดี ทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนา

สมศักดิ์ บุญถาวร²² ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านถ้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะ ของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านถ้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ เก็บรวบรวมจากประชากร จำนวน 160 คน โดยมีรูปแบบของการนำเสนอคำถามในประเด็นเกี่ยวกับปัญหา แนวทางแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะ ผลการศึกษา พบว่า การให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก ในการให้ข้อเสนอแนะ เห็นว่าโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำหลักสูตรหรือการพัฒนาหลักสูตร ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากขึ้น และมีการนำบุคลากร อาทิเช่น กรรมการสถานศึกษา กรรมการที่ปรึกษา เข้ามาร่วมจัดทำหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

²¹ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, “การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556), 15.

²² สมศักดิ์ บุญถาวร, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านถ้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555), 31.

ยุทธพิชัย อัจฉวัฒน์²³ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผน ในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการร่วมรับประโยชน์และด้านการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 327 คน ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการร่วมรับประโยชน์ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการตัดสินใจ คือ ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำสุด

กฤษฎาภรณ์ ยุงทอง²⁴ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนดังกล่าว ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมการประเมินผล โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมจัดทำแผน ประชาชนมีการเสนอให้บรรจุในโครงการหรือกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

ปัทมา สุปก่าปึง²⁵ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทเรียนการใช้สิทธิ และมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะของประชาชน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยการจัดให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมเสนอแนะเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง วิธีการ รวมทั้งกระบวนการนโยบายสาธารณะ และการพิจารณาร่างกฎหมายของประชาชน โดยการยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ผลการศึกษา

²³ ยุทธพิชัย อัจฉวัฒน์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 28.

²⁴ กฤษฎาภรณ์ ยุงทอง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555), 36.

²⁵ ปัทมา สุปก่าปึง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552), 23.

พบว่า ในการใช้สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น แม้จะอ้างอิงหลักการตามรัฐธรรมนูญ แต่ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังคงยึดแนวทางและหลักการตามกฎหมายซึ่งบังคับใช้มาก่อนรัฐธรรมนูญ ทำให้สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อจำกัดและเงื่อนไขที่ไม่อาจบรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ ในขณะเดียวกัน กระบวนการนิติบัญญัติ โดยเฉพาะฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งรับผิดชอบในการพิจารณาอนุมัติกฎหมายยังไม่ให้ความสำคัญกับการเสนอ การพิจารณาและอนุมัติกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากการที่มีความพยายามในการพิจารณายกร่างกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมมากถึง 8 ฉบับ แต่ยังไม่มีความหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมออกมาบังคับใช้แต่อย่างใด

สมหมาย แจ่มกระจ่าง²⁶ ได้ศึกษาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ ส่งเสริมและเสริมสร้างให้ชุมชนสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ระยะ 3 ปี ใช้วิธีดำเนินการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง ประชาชน 10 ชุมชน ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ทั่วไปและการจดบันทึกภาคสนาม ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหา และความต้องการทั่วไปของชุมชนในเทศบาลบางพระ มีสภาพเป็นอยู่ที่ค่อนข้างดี มีปัญหาและความต้องการด้านโครงสร้างชุมชนและด้านสังคมเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ เช่น ไฟฟ้าแสงสว่าง การเพิ่มรายได้ และการส่งเสริมสุขภาพ อีกทั้งประชาชนมีส่วนร่วมและมีความสามารถในการจัดทำแผนชุมชน ระยะ 3 ปี ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

²⁶ สมหมาย แจ่มกระจ่าง, “การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551), 22.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1” ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)
2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in – depth interview)

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิด ดังนี้

1.1.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

1.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผน

1.1.3 แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)

1.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-dept interview) ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ มีการร่างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

โดยในส่วนของ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้แทนจากสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ผู้แทนสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร นักวิชาการ ชาวบ้าน

เจ้าของวัฒนธรรม กลุ่มเยาวชน สื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้าราชการ กรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. ผู้แทนจากสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร	จำนวน 2 ท่าน
2. ผู้แทนสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร	จำนวน 2 ท่าน
3. นักวิชาการ	จำนวน 2 ท่าน
3. ชาวบ้านเจ้าของวัฒนธรรม	จำนวน 2 ท่าน
4. กลุ่มเยาวชน	จำนวน 2 ท่าน
5. สื่อมวลชน	จำนวน 2 ท่าน
6. ผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 2 ท่าน
7. ข้าราชการกรุงเทพมหานคร	จำนวน 2 ท่าน

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมาใช้ในการกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานทางด้านวัฒนธรรมและได้มีส่วนร่วมการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)

2. กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะในการเป็นผู้นำทางความคิด เป็นบุคคลที่มีความสามารถ กล้าแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยออกแบบโครงสร้างของแบบสอบถามที่ไม่กำหนดข้อคำถามชัดเจนตายตัว มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เป็นการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นได้หลากหลายรูปแบบ

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการวิจัย ดังนี้

4.1 การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม

4.2 การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารเอกสารทางวิชาการ บทความ ตำรา และผลงานวิจัย

4.3 การดำเนินการเพื่อกระบวนการ ขั้นตอนและแนวทางในการสัมภาษณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งก็คือกลุ่มตัวอย่างที่เราใช้ในการวิจัย

4.4 การออกแบบการวิจัย การสร้างแบบสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบไปด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การเข้ามาอยู่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) ในแต่ละขั้นตอนอย่างไร ประกอบด้วย

- กำหนดวัตถุประสงค์
- รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ
- วิเคราะห์ข้อมูล
- กำหนดแผนงานหลายแผน
- เลือกแผนงานที่ดีที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) และแนวทางในการพัฒนาจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

ประสบการณ์ในการทำงาน.....

วันที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 การเข้ามาอยู่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) ในแต่ละขั้นตอนอย่างไร

โดยในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมฉบับที่ 1 ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแผนงานหลายแผน

เลือกแผนงานที่ดีที่สุด ท่านมีส่วนร่วมอย่างไร

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) และแนวทางในการพัฒนาจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับต่อไป

โดยภาพรวมท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะอย่างไร เกี่ยวกับการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 และแนวทางในการพัฒนาจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 โดยแบ่งลักษณะของแหล่งข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ถูกวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ ดำเนินการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก ที่พบได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางเชิงคุณภาพ เป็นการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏ เป็นแนวทางการจัดทำข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพ ฉบับต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา “ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบวิจัยที่กำหนดไว้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และแปรผล นำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์และอธิบายข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ทั้งนี้ การนำเสนอข้อมูลผลการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562)

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562)

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

ส่วนที่ 1 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562)

1. กำหนดวัตถุประสงค์

1.1 ที่มาของวัตถุประสงค์

สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว เห็นว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีความสำคัญในฐานะการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองของประเทศ มีการรวมกลุ่มหลายเชื้อชาติ ศาสนา เป็นเวลานาน มีการรวมกลุ่มของวัฒนธรรมท้องถิ่นกรุงเทพมหานครที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมล้ำค่า กรุงเทพมหานครจึงเป็นแหล่งที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลก ที่สนใจศึกษาเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ ปัจจุบัน กรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากท้องถิ่นต่างๆ เข้ามาอาศัยใน กรุงเทพมหานคร จึงทำให้กรุงเทพมหานครมีการเติบโตก้าวหน้า เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน และทำให้กรุงเทพมหานครเป็นด่านแรกของการรับวัฒนธรรมจากภายนอก ซึ่งส่งผลให้เกิดการรับวัฒนธรรมสมัยใหม่ตามกระแสโลกที่กระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเก่าแก่ที่

ทรงคุณค่าและมีความโดดเด่นของกรุงเทพมหานคร อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดการตระหนักถึงความสำคัญของการดูแล ปกป้องรักษาและคุ้มครองวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ด้วยกัน ด้วยเหตุผล ดังนี้ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการที่ดี มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสม ทั้งการคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย มีการกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี เพื่อการดำเนินการจัดการด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครอย่างมีทิศทาง อันจะเป็นการธำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครให้อยู่อย่างยาวนาน จึงมีการจัดแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) เพื่อเป็นกรอบแนวคิด และแนวทางในการอนุรักษ์ รักษา พัฒนา และพัฒนาขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้นโยบายส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนปฏิบัติที่ต้องเป็นไปในรูปแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และอยู่บนพื้นฐานของการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการวางรากฐานการอนุรักษ์ พัฒนา และป้องกันปัญหาวัฒนธรรมที่เสื่อมโทรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้เกิดการสมดุลต่อไป

อีกความคิดเห็นอีกประการหนึ่ง แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร มีการระบุรายละเอียดเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งคณะทำงานของสำนักงานวัฒนธรรมฯ มีวัตถุประสงค์ในการจัดแผนวัฒนธรรม เพื่อให้มีแผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะขึ้น อีกทั้ง เป็นเครื่องมือเพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเราจะมองเป็นนโยบาย การกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายในการดำเนินงานของสำนักงานซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

การสำรวจข้อมูลขององค์กร ก่อนการกำหนดนโยบายขององค์กรผู้บริหารองค์กรต้องศึกษาและสำรวจข้อมูลในด้านต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของสมาชิกในองค์กรก่อนดังนี้ คือ

- การร่วมกันสำรวจปัญหาต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหา
- สำรวจความต้องการของสำนักงานวัฒนธรรมฯ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความต้องการอย่างไรบ้าง อะไรเป็นความต้องการหลักอะไรเป็นความต้องการรอง
- จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของสำนักงานวัฒนธรรมฯ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- ศึกษาแนวทางในความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรและการดำเนินการตามความต้องการของสำนักงานวัฒนธรรมฯ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

- จัดลำดับความสำคัญในการสามารถแก้ไขปัญหา และความสามารถในการสนองตอบความต้องการของสำนักงานวัฒนธรรมฯ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนำไปกำหนดเป็นนโยบายของแผน

- กำหนดความต้องการในการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารองค์กร และจัดลำดับความสำคัญความต้องการดังกล่าวเพื่อเลือกไปเป็นนโยบายของสำนักงานวัฒนธรรมฯ

การกำหนดนโยบายขององค์กร

- นำปัญหาต่าง ๆ ที่ได้สำรวจและจัดลำดับความสำคัญตามข้อ 1. มาศึกษาความเป็นไปได้ในการแก้ไขและดำเนินการโดยแบ่งนโยบายออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามที่เกี่ยวข้อง

- กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและเพื่อพัฒนาองค์กรตามลำดับดังนี้ คือ

กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา

- กำหนดนโยบายเพื่อสนองความต้องการของสำนักงานวัฒนธรรมฯ

- กำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาองค์กรตามความต้องการของผู้บริหาร

สำนักงานวัฒนธรรมฯ

การกำหนดนโยบายตามลำดับการแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของสมาชิกในองค์กรและผู้บริหารองค์กรดังกล่าว คือ เป็นการกำหนดนโยบายที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อการบริหารองค์กรเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกท่านในองค์กร¹

การกำหนดนโยบายต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงขององค์กรและสังคม

ในการกำหนดนโยบายองค์กรนั้นบริหารสำนักงานวัฒนธรรมฯ ต้องกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของสำนักงานวัฒนธรรมฯ และสังคมเป็นสำคัญ ความเป็นจริงของสำนักงานวัฒนธรรมฯ

นโยบายที่กำหนดขึ้นต้องปฏิบัติได้จริง

ผู้บริหารสำนักงานวัฒนธรรมฯ ต้องกำหนดนโยบายที่สามารถปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่ นโยบายที่เกิดจากความต้องของสมาชิกและผู้บริหารสำนักงานวัฒนธรรมฯ อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด หรือเป็นเรื่องที่ใหญ่เกินความสามารถของบุคลากรในองค์กรจะกระทำได้

การกำหนดวางแผน เมื่อได้มีการกำหนดนโยบายขององค์กรแล้ว จะต้องทำการกำหนดแผนงานขององค์กรเพื่อเป็นแนวทางไปดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดขึ้นมาการดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรว่าจะประสบความสำเร็จโดยมีแนวทางในการกำหนดแผนงานดังนี้ คือ

¹ เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

1. แผนงานที่กำหนดขึ้นต้องสอดคล้องกับนโยบาย เนื่องจากหลายองค์กรเขียนแผนงานโดยไม่นำเอานโยบายมาเป็นตัวตั้งในการกำหนดแผนงาน หรือเอางานประจำมาเขียนเป็นแผนงาน

2. ศึกษานโยบายที่กำหนดขึ้นมาอย่างลึกซึ้ง และนำนโยบายแต่ละข้อมากำหนดให้กรรมการแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกำหนดเป็นแผนงานในฝ่ายนั้น

3. ควรทำการแยกแผนงานซึ่งต้องทำเป็นงานประจำตามหน้าที่ในฝ่ายออกจากแผนงานที่จัดทำขึ้นจากนโยบายอย่างชัดเจน

4. ต้องไม่กำหนดแผนงานจากความต้องการทำของกรรมการในฝ่ายโดยที่แผนงานดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่กำหนดขึ้น

5. ต้องเป็นแผนงานที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถของบุคลากรในองค์กรปัจจัยสนับสนุนต่าง เช่น ฐานะทางการเงิน อุปกรณ์ในการดำเนินงานและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในองค์กร เช่น ความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร ข้อจำกัดของท้องถิ่นต่าง ๆ

จากความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครให้สืบทอดอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนแบบในการคิดปัญหาพร้อมจัดลำดับสาเหตุของปัญหาเป็นการคิดถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนวัฒนธรรม จึงเกิดการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางและกรอบในกระบวนการจัดทำแผนต่อไป

1.2 วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์

ความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์ ได้กล่าวว่า ที่มาของวิธีการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยจะเป็นการขอความเห็นจากคณะอาจารย์ผู้ร่วมจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร มีการจัดประชุมร่วมกับส่วนงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และอิงตามแผนหลักของนโยบายกรุงเทพมหานคร²

การกำหนดวัตถุประสงค์ ใช้วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นที่จะเกิดขึ้นในแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการตามนโยบาย ดังนี้

1. เพื่อให้กรุงเทพมหานครมีแผนวัฒนธรรมที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ

² เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

2. เพื่อให้กรุงเทพมหานครสามารถใช้แผนวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองน่าอยู่ รวมทั้งเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของคนกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบูรณาการแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร

จากวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าเป็นการกำหนดเพื่อให้กรุงเทพมหานครมีแผนวัฒนธรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟู และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเศรษฐกิจที่มั่นคง เติบโต และที่สำคัญเพื่อให้ทุกส่วนงานได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนอย่างเป็นระบบ แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการชี้ให้เห็นว่ามีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

2. รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ

2.1 ที่มาของข้อมูลในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

จากการที่กรุงเทพมหานครยังไม่เคยมีแผนวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมอย่างมีระบบ ทิศทาง การจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) จึงเป็นแผนวัฒนธรรมฉบับแรก ดังนั้นเพื่อให้ได้แผนวัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือและกลไกการพัฒนากรุงเทพมหานครไปสู่การเป็นมหานครที่น่าอยู่ ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี จึงได้มีการกำหนดการเก็บข้อมูลในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยได้จากการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็น (public hearing) จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครอย่างรอบด้านในทุกมิติ โดยมีรายละเอียดของวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงาน³

ส่วนใหญ่ข้อมูลจะได้จากภาคประชาชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม และหน่วยงานเขตแต่ละเขต และส่วนงานที่ผู้บริหารและคณะทำงานเห็นชอบร่วมกัน องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครฉบับที่

³ เสาวภา พรศิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

2.2 วิธีการเก็บข้อมูล

การดำเนินงานการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ได้มีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.2.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยในแง่มุมต่างๆ ดังนี้ แนวคิด ความหมาย ความสำคัญ บทบาทของวัฒนธรรม และประเภทของวัฒนธรรม บริบทของเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของเมือง การจัดการนวัตกรรม แนวคิด กระบวนการจัดการ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการกรณีตัวอย่างการจัดการวัฒนธรรมเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ วัฒนธรรมและการจัดการวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร แผนพัฒนาต่างๆ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 – 2559 แผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 – 2559 และวิสัยทัศน์กรุงเทพมหานคร 20 ปี เป็นต้น

2.2.2. การสำรวจและค้นหาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ดำเนินการด้วยการกำหนดเป้าหมายและวิธีการของการดำเนินงาน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ยังคงมีบทบาทและมีความโดดเด่นเป็นที่น่าภูมิใจของชุมชน วิเคราะห์ประเภทวัฒนธรรมที่มีอยู่ในกรุงเทพมหานคร และจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดกรณีศึกษาในระดับลึก

2.2.3 การลงความคิดเห็นแบบกลุ่ม จัดสัมมนาในแต่ละครั้ง

2.3 วิธีการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลการสำรวจและค้นหาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร รวบรวมข้อมูลและระดมความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในทุกเขตของกรุงเทพมหานคร ด้วยการจัดประชุม 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 50 ครั้ง โดยมีการกำหนดรายละเอียดการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง จำนวน 20 คน ประกอบด้วยบุคคลจาก 4 ภาคส่วน คือ สำนักงานกรุงเทพมหานคร ระดับเขต ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ผู้มีข้อมูลวัฒนธรรมของเขต และมีความเข้าใจบริบทของพื้นที่ สภาวัฒนธรรมเขต ได้แก่ ประชาชน และสมาชิกสภาวัฒนธรรมเขต ประชาชนในเขต ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ด้านวัฒนธรรม ผู้มีข้อมูลเกี่ยวกับงานวัฒนธรรมในพื้นที่และหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนผู้ให้การสนับสนุนงานวัฒนธรรม⁴

กำหนดประเด็นการประชุม เพื่อให้การประชุมบรรลุเป้าหมาย ดังนี้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ และของการประชุม ความเข้าใจถึงความหมายของคำว่า

⁴ ชานท์ ช้องชะฎา, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 29 มิถุนายน 2559.

“วัฒนธรรม” ที่ใช้ในการศึกษานี้ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ของผู้เข้าร่วมประชุม และการสรุปรวบรวมวัฒนธรรมและที่ประชุมร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมที่ยังคงมีบทบาท มีความโดดเด่น เป็นที่ภาคภูมิใจ และมีโอกาสพัฒนา

รูปแบบการประชุม เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอข้อมูลและความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม ใช้เวลาในการประชุมประมาณ 3 ชั่วโมง โดยมีคณะผู้วิจัย เป็นผู้ดำเนินการประชุม สรุปผลการประชุม และมีการบันทึกผลการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อได้ข้อมูลวัฒนธรรมจากการประชุม ทั้ง 50 ครั้ง ที่ปรึกษาได้วิเคราะห์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยใช้แนวคิดวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Culture) และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Culture) รวมถึงแนวคิดการจัดประเภทวัฒนธรรมของยูเนสโก (2513) และแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 - 2559 ของกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครในภาพรวม จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอผลการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยเชิญผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 200 คน ประกอบด้วยผู้แทนจากกรุงเทพมหานคร สภาวัฒนธรรม ประชาชนเจ้าของวัฒนธรรม เยาวชน นักวิชาการและสื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงาน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 110 คน และข้าราชการกรุงเทพมหานครอีกจำนวน 90 คน⁵

การศึกษาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครเชิงลึก (กรณีศึกษา) เป้าหมายและวิธีการของการดำเนินงาน เพื่อศึกษาความเป็นมา รูปแบบ และแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บทบาทของวัฒนธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จ รวมทั้งความคาดหวังของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การคัดเลือกกรณีศึกษา จากการจัดลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมในแต่ละเขต ในการประชุม 50 ครั้งข้างต้น คณะผู้วิจัยร่วมกันวิเคราะห์วัฒนธรรมที่มีการเสนอ 5 ลำดับแรก จากทุกการประชุม เพื่อคัดเลือกกรณีศึกษา 10 กรณี โดยพยายามให้มีการกระจายในทุกประเภทของวัฒนธรรม (ตามเกณฑ์การแบ่งของยูเนสโกและกระทรวงวัฒนธรรม) และกระจายในพื้นที่ทุกชั้นของกรุงเทพมหานคร (ชั้นใน ชั้นกลาง ชั้นนอก) ซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่ตามเกณฑ์การตั้งถิ่นฐานของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2535 เพื่อศึกษาการจัดการวัฒนธรรมในรายละเอียด⁶

2. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) แบบระบุกกลุ่มเป้าหมายและประเด็น โดยกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เจ้าของวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้มีบทบาทหลักในการจัดการวัฒนธรรม ประธานชุมชน ผู้รู้ด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ สมาชิกสภาวัฒนธรรม ผู้ใช้ประโยชน์จาก

⁵ ธานัท ช้องชะฎา, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 29 มิถุนายน 2559.

⁶ เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

วัฒนธรรม เป็นต้น และผู้สนับสนุน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิต่างๆ เป็นต้น ส่วนประเด็นในการเก็บข้อมูลระดับลึก ได้แก่ ข้อมูลในรายละเอียดของวัฒนธรรม อาทิ บริบทของพื้นที่วัฒนธรรม ลักษณะของวัฒนธรรม และบทบาทของวัฒนธรรม เป็นต้น การจัดการวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ อาทิ ที่มาของการจัดการวัฒนธรรม แนวคิดในการจัดการ วิธีการดำเนิน กลุ่มคน/องค์กรที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มในอนาคต ผู้ใช้ประโยชน์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น คนในพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม และคนนอก เช่น นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ วิเคราะห์วัฒนธรรมและการจัดการวัฒนธรรมด้วยแนวคิด SWOT แนวคิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม แนวคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และความคาดหวังต่อการจัดการวัฒนธรรมในอนาคต โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมการสนทนา⁷

3. การสัมภาษณ์รายบุคคล กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีบทบาทหลักในการจัดการวัฒนธรรม และผู้สนับสนุนหลัก ส่วนประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการจัดการวัฒนธรรม การจัดลำดับผู้ให้ประโยชน์จากวัฒนธรรม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค การขยายผล การวางแผนเพื่อความต่อเนื่อง และความยั่งยืนของวัฒนธรรม

4. สรุปลงรายกรณีศึกษา โดยการประมวลผลออกเป็นประเด็นๆ ได้แก่ บริบทของพื้นที่วัฒนธรรม และมูลเหตุที่ทำให้เกิดการจัดการวัฒนธรรม แนวคิดในการดำเนินงาน วิธีการดำเนินการ กลุ่มคน/องค์กรที่เข้ามาเกี่ยวข้อง/สนับสนุน ผู้รับประโยชน์จากวัฒนธรรม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และความคาดหวังในอนาคต ส่วนการสรุปภาพรวมทุกกรณีแสดงให้เห็นภาพรวมของการจัดการวัฒนธรรมในพื้นที่เขตเมือง ประเภทของวัฒนธรรมที่มีการจัดการ ปัจจัยของความสำเร็จในการจัดการ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านใด ช่องว่างของการดำเนินงานวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น⁸

3. วิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนแผนงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ให้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของการดำเนินงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครก่อน ในขั้นตอนนี้ที่ปรึกษาได้ใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งเป็นการวิจัยอนาคตที่มีความเชื่อพื้นฐานว่าอนาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ จุดมุ่งหมายของการวิจัยในอนาคตมิใช่การทำนายที่ถูกต้อง แต่เป็นการสำรวจเพื่อศึกษา

⁷ ธานัท ช้องชะฎา, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 29 มิถุนายน 2559.

⁸ เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

แนวโน้มที่เป็นไปได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำแนวโน้มที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้น และขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือลดน้อยลง การวิจัยอนาคตจึงมีประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตอันพึงประสงค์

เทคนิคเดลฟายมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การกำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมาก เพราะกลุ่มนี้จะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ต้องมีการอธิบายจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่างๆ ในการทำ เวลาที่ใช้ โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของผู้มีบทบาทด้านวัฒนธรรม 2) การสัมภาษณ์ (DFR รอบที่ 1) การสัมภาษณ์ เริ่มจากภาพอนาคตที่ดี (Optimistic realistic scenario) ภาพอนาคตทางที่ไม่ดี (Pessimistic realistic scenario) ภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด รวมทั้งสัมภาษณ์ประเด็นต่างๆ ที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีบทบาทด้านวัฒนธรรมคิดในหลายแง่มุม ซึ่งเป็นการมองทั้งในแง่บวก แง่ลบ และความเป็นไปได้มากที่สุด 3) การวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในข้อที่ 2 และข้อมูลที่ได้จากวิจัยเอกสารมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเขียนแนวโน้มในแบบสอบถาม 4) การสร้างเครื่องมือ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวมกัน ตัดทอนข้อความที่ซ้ำกันหรือตัดส่วนที่เกินไปจากกรอบของการวิจัยที่กำหนดไว้ออกไป โดยการหาถ้อยคำที่ครอบคลุมข้อความทั้งหมด และ 5) การทำ DFR รอบที่ 2,3,4,5 การนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้มีบทบาทด้านวัฒนธรรมและนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เพื่อทำการจำแนกข้อมูล หาฉันทมติ (Consensus) ในการทำ DFR รอบที่ 2 และ 3,4 นี้ ผู้มีบทบาทด้านวัฒนธรรมแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวมโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเอง แล้วขอให้ผู้มีบทบาทด้านวัฒนธรรมมาพิจารณาคำตอบใหม่⁹

ขั้นตอนการวิเคราะห์ SWOT ที่ปรึกษาได้ทำการวิเคราะห์ด้วยการวิจัยเอกสารต่างๆ ที่กล่าวถึงการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารกรุงเทพมหานครในระดับต่างๆ อาทิ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม รวมทั้งสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่มีการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม ทั้งที่ประสบผลสำเร็จอย่างมาก ปานกลาง และน้อย ในฐานะที่ชุมชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับงานวัฒนธรรม การสำรวจข้อมูลวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครในพื้นที่ 50 เขต และการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมที่ประสบผลสำเร็จ 10 กรณีศึกษา จากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดมา

⁹ เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของกองวัฒนธรรมและสำนักงานเขต และของชุมชน ออกมาเป็นแบบวิเคราะห์ SWOT ชุดที่ 1 ของกองวัฒนธรรมและสำนักงานเขต และของชุมชน ยกตัวอย่างเช่น¹⁰

- เจ้าหน้าที่ให้ความเห็นในประเด็นจุดแข็ง จำนวน 20 ข้อ เช่น งานวัฒนธรรมได้รับการสนับสนุนจากสภากรุงเทพมหานคร มีงบประมาณในการดำเนินงาน ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุน มีการมอบหมายงานตามภาระหน้าที่ได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม เจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ที่ได้ทำงานร่วมกับชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในชุมชนเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้น ทัศนคติเชิงบวก เป็นต้น จุดอ่อน จำนวน 18 ข้อ เช่น ไม่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สำนักงานเขตไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมโดยตรง การทำงานตามสายการบังคับบัญชาทำให้ล่าช้าในการดำเนินงาน ขาดระบบการติดตามประเมินผล ขาดการสร้างสรรค์ แนวคิดการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่ขาดขวัญและกำลังใจ เป็นต้น โอกาส จำนวน 23 ข้อ เช่น รัฐบาลให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น กระทรวงวัฒนธรรมให้การสนับสนุน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การเปิดเขตเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียน การฟื้นตัวของเศรษฐกิจสหรัฐและประชาคมยุโรป การเป็นศูนย์กลางด้านการค้าและอุตสาหกรรมของไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การมีเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรมทั้งในและนอกประเทศ และสื่อมวลชนให้ความสนใจในการนำเสนอรายการด้านการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น ข้อจำกัด จำนวน 25 ข้อ สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญในการทำมาหากินมากกว่าการอนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน ความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานบริหารจัดการงบประมาณ ความขัดแย้งทางการเมือง บุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมมีจำนวนน้อยลง อิทธิพลการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมผ่านสื่อ เช่น ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต ที่ไม่เหมาะสม ขาดการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิตและฟื้นฟูผลงานทางวัฒนธรรม และการขาดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของรัฐบาลและกรุงเทพมหานคร ทำให้การจัดสรรงบประมาณไม่เป็นไปตามเป้าที่กำหนดไว้

- ชุมชนให้ความเห็นในประเด็นจุดแข็ง จำนวน 27 ข้อ เช่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในชุมชน การมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนมีความพร้อมในการทำงาน มีแหล่งมรดกสำคัญทางวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างและบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชน คณะทำงานมีความรู้ความสามารถ มีระบบติดตามประเมินตรวจสอบอย่างมีคุณภาพ ธรรมชาติบาล ยึดถือผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก เป็นต้น จุดอ่อน จำนวน 31 ข้อ เช่น สมาชิกในชุมชนมีความขัดแย้งกันสูง ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริม

¹⁰ ธานีท ช้องชะฎา, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 29 มิถุนายน 2559.

อนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชนได้ การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดรูปแบบการบริหารจัดการภายในคณะกรรมการชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ขาดระบบฐานข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ขาดระบบการติดตามประมวผล ไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม คณะทำงานขาดแรงจูงใจในการทำงาน และสมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชนให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม โอกาส จำนวน 25 ข้อ เช่น รัฐบาลให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ทำให้โอกาสในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมท้องถิ่น การฟื้นตัวเศรษฐกิจของอเมริกาและยุโรป ปัจจุบันมีเครือข่ายทางสังคมที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เงินทุน เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ข้อจำกัด จำนวน 18 ข้อ เช่น สถานการณ์ถดถอยทางเศรษฐกิจ มีการแข่งขันงานด้านบริการจากประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาเศรษฐกิจจะเน้นทางอุตสาหกรรมมากกว่าด้านวัฒนธรรม และการแบ่งเขตการปกครอง ทำให้เกิดการแย่งชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอาณาเขตใกล้เคียง

ความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติม ได้กล่าวว่า

จากความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์จะเห็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ซึ่งมีส่วนร่วมจากเจ้าหน้าที่และผู้แทนชุมชนในการวิเคราะห์ SWOT ของการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม เป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ดำเนินการ เพราะการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการดำเนินงาน โดยการดำเนินงานให้ความสำคัญในขั้นตอนนี้โดยมีการสอบถามทั้งหมด 5 ครั้ง เพื่อให้ผลที่ได้ตรงกับสถานการณ์ความเป็นจริงมากที่สุด สามารถนำข้อปัญหาที่เป็นจุดอ่อน และข้อจำกัดมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป เพื่อไม่เป็นปัจจัยที่ขัดขวางการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม และนำจุดแข็ง โอกาส มาพัฒนาให้การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

4. กำหนดแผนงานหลายแผน

4.1 วิธีการกำหนดแผนงาน

การสังเคราะห์และการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นภาพวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครที่ทุกคนต้องการให้เป็นในปี พ.ศ. 2562 และค่านิยมร่วมที่ผู้ปฏิบัติงานยึดเป็นแนวทาง ที่ปรึกษาฯ ได้ดำเนินงานใน 2 วิธีการ คือ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ซึ่งนับเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 3 เป็นการระดมความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร ประธานสภาวัฒนธรรม ชาวชุมชนผู้ขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมชุมชน เอกชน ผู้ประกอบกิจการเกี่ยวข้อง และนักพัฒนาอิสระ หรือ NGO จำนวน 100 คน และการสัมภาษณ์ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผู้รักษาผู้ว่ากรุงเทพมหานคร รอง

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม¹¹

การกำหนดกลยุทธ์เพื่อการวางแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ที่ปรึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์จัดกลุ่ม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด ตามองค์ประกอบการดำเนินงานองค์กรของแนวคิดการวิเคราะห์ 7'S การวิเคราะห์โอกาสและข้อจำกัดโดยใช้แนวคิด PEST โดยวิเคราะห์กำหนดกลยุทธ์ที่สมควรดำเนินการในตำแหน่งยุทธศาสตร์ที่เป็นผลจากการประเมิน

การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หลัก เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ กลยุทธ์และโครงการ หรือกิจกรรม ที่ปรึกษากำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หลัก เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ กลยุทธ์และโครงการ หรือกิจกรรม โดยพิจารณาจากพันธกิจของกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร สร้างแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร พัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในทุกกระดับ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรม

4.2 วิธีการคัดเลือกแผนงานที่สอดคล้องกับแผนวัฒนธรรม

ที่ปรึกษาใช้การประชุมผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาปรับปรุงร่างแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เพื่อให้ได้แผนที่มีความถูกต้องเหมาะสม รอบด้านและสามารถใช้ได้จริง รวมทั้งเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยการจัดเวทีนำเสนอเพื่อยกร่างแผนวัฒนธรรม 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการนำเสนอต่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ภายหลังจากการรับฟังรายละเอียดของร่างแผนวัฒนธรรม ผู้ร่วมประชุมซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องตรง ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นทั้งต่อเนื้อหาประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ กิจกรรม รวมทั้งการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม จากนั้นจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ซึ่งนับเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 4 เป็นการนำเสนอร่างแผนวัฒนธรรมที่ได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานกรุงเทพมหานคร สภาวัฒนธรรมเขต ผู้ขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมของชุมชน นักพัฒนาอิสระ NGO นักวิชาการ และผู้ประกอบการเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 300 คน ที่ปรึกษาได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุมครั้งนี้ มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมร่างแผนวัฒนธรรมและจัดทำเอกสารแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

¹¹ เสาวภา พรศิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

ที่ปรึกษาจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 5 เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ผู้เข้าร่วมการสัมมนา ประกอบด้วยผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ประธานสภาวัฒนธรรม ชุมชนชาวกรุงเทพมหานคร ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม นักพัฒนาอิสระ นักวิชาการและสื่อมวลชน จำนวน 200 คน

5. เลือกแผนงานที่ดีที่สุด

5.1 ขั้นตอนการนำไปสู่การเลือกแผนงาน

มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 4 เพื่อระดมสมองในการให้ข้อคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้ได้แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครที่สอดคล้องกับบริบทของกรุงเทพมหานคร ในการประชุมครั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้นำเสนอยุทธศาสตร์ 2 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองกรุงเทพมหานคร และยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและร่วมสมัยของกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน มหาวิทยาลัยพยายามดึงประเด็นที่สำคัญ มาสอบถามผู้เข้าร่วมประชุม ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อนำข้อคิดเห็นดังกล่าวมาดำเนินการปรับแผนให้มีความสอดคล้อง แต่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่ายุทธศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยนำเสนอมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกรุงเทพมหานคร

5.2 วิธีการเลือกแผนงานที่ดีที่สุด

จากประเด็นการพิจารณา กำหนดยุทธศาสตร์หลัก 2 ยุทธศาสตร์ ก็จะถึงขั้นตอนการเลือกแผนงานยุทธศาสตร์รองที่มีความสอดคล้อง และสนับสนุนกับยุทธศาสตร์หลัก โดยการให้ผู้เข้าร่วมประชุมลงความเห็นแล้วพิจารณาไปแต่ละแผนงาน โครงการ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยมหิดลได้มีการนำเสนอเพิ่มเติมรายละเอียด เนื้อหาของโครงการเพิ่มเติม เพื่อให้มีความครอบคลุม และตรงกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงการสร้างวัฒนธรรมเป็นหลัก มีการกำหนดเป้าประสงค์ ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ กลยุทธ์ โครงการกิจกรรมของแต่ละยุทธศาสตร์

5.3 เหตุผลที่คัดเลือกแผนงาน

ผู้ให้สัมภาษณ์ขอยกตัวอย่างการคัดเลือกยุทธศาสตร์หลักที่ 1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองกรุงเทพมหานคร เป็นการมุ่งตอบสนองพันธกิจที่สำคัญของกรุงเทพมหานครในการที่จะอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง จึงมุ่งหมายให้เป็นยุทธศาสตร์ที่จะรักษาวัฒนธรรมเหล่านี้ให้คงอยู่อย่างมีคุณค่า ด้วยการกำหนดเป้าประสงค์ เพื่อให้วัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองของกรุงเทพมหานครดำรงอยู่และมีบทบาทสร้างสรรค์สังคมไทย ซึ่งเป็นการทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรอง ของกรุงเทพมหานคร เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ได้รับการส่งเสริม ฟื้นฟู และพัฒนาและเกิดกิจกรรม

ทางวัฒนธรรมที่ได้รับการส่งเสริม พัฒนา และเกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ และทุนทางสังคม

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)

ในการดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ มีการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) ที่มุ่งเน้นการบริหารกิจการแบบมีส่วนร่วม มีความต้องการข้อมูลทางวัฒนธรรมจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) รัฐมีความต้องการทำงานแบบภาคีเครือข่ายและภาคประชาชน (เครือข่ายวัฒนธรรม) ในด้านความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและของชุมชนที่ตนอยู่อาศัย และการมีฐานะเป็นพลเมืองมากขึ้น รวมทั้งสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) ใน 5 ขั้นตอน

1.นโยบายของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) ที่มุ่งเน้นการบริหารกิจการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)

นโยบายของกรุงเทพมหานครที่มุ่งเน้นการบริหารกิจการแบบมีส่วนร่วม การมีบทบาทในประชาคมโลก ด้านสังคมและวัฒนธรรม สำหรับกรุงเทพมหานครก็มีการให้ความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆในประชาคมโลกภายใต้เงื่อนไขของการเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ในลักษณะของภูมิภาคและตามบทบาทหน้าที่ แต่ไม่ว่าจะเป็นการให้ความร่วมมือกับกรอบความร่วมมือรูปแบบใดประเด็นสำคัญที่กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญไม่แตกต่างกันก็คือ การทำหน้าที่มีบทบาทนำในฐานะที่เป็นตัวแทนศูนย์กลางความเจริญของประเทศทั้งในด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคม ดูเหมือนว่ากรุงเทพมหานครจะมีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือกับสังคมโลกสังคมและวัฒนธรรมมากที่สุดซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าเพื่อ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ของกรุงเทพมหานครช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และเสริมสร้างความสัมพันธ์กับเมืองพี่เมืองน้อง นำไปสู่การส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาเมืองในมิติต่างๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มบทบาทของกรุงเทพมหานครบนเวทีโลก ซึ่งที่ผ่านมากรุงเทพมหานครได้นำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการเมืองศูนย์กลางความเจริญในทุกๆด้านของประเทศมาแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลข่าวสารกับเวทีโลก ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

การขยายพื้นที่ภาคีมหานครด้วยกระแสของการพัฒนาในปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงของกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิถีแห่งความเป็นเมืองหลักของโลกส่งผลให้กรุงเทพมหานครเป็นส่วนกลางของกิจกรรมต่างๆที่มีหวังโซ่อุปทานในระดับที่ใหญ่กว่าขอบเขตการปกครองของ

กรุงเทพใช้ประโยชน์ที่ดินต่างๆที่มีความเชื่อมโยงการมีที่ตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่าภาคมหานคร ซึ่งรัฐมีนโยบายที่ต้องการลดการเติบโตของกรุงเทพมหานครด้วยการกระจายการพัฒนาไปยังพื้นที่อื่นๆโดยเฉพาะจังหวัดในปริมณฑลประกอบด้วย กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ครอบคลุมพื้นที่หกเขตการปกครอง ได้แก่ กรุงเทพและอีก 5 จังหวัดปริมณฑล คือ สมุทรปราการ ปทุมธานี สมุทรสาคร นครปฐม และนนทบุรีส่วนที่เป็น BMR มีพื้นที่ทั้งหมด 7,761.6 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตที่เรียกว่า เขตมหานครที่หมายถึง เขตพื้นที่ที่มีเมืองศูนย์กลางและมีพื้นที่เมืองอื่นๆล้อมรอบ โดยเขตพื้นที่เมืองที่ล้อมรอบเหล่านี้มีการผสมผสานทางเศรษฐกิจและสังคมกับเมืองศูนย์กลาง แต่จากลักษณะและรูปแบบการพัฒนาเมืองที่กระจุกกระจายนำมาซึ่งรูปแบบการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายและการแก้ปัญหาเมืองตามมามากมาย ทั้งปัญหาการเติบโตอย่างรวดเร็วในพื้นที่รอยต่อของเขตชั้นในและพื้นที่ชั้นกลาง ซึ่งมีการพัฒนาเป็นแหล่งธุรกิจการค้าอุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัยอย่างเต็มที่ทั้งในแนวราบและแนวตั้ง ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนไม่พอเพียง รวมทั้งปัญหาการเติบโตของชุมชนตามเส้นทางคมนาคมในพื้นที่เขตชั้นกลางและชั้นเมืองปริมณฑล ซึ่งส่วนใหญ่พัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยมียานการคมนาคมขนาดใหญ่และแหล่งอุตสาหกรรมที่กระจายตัวรวมกลุ่มตามแนวเส้นทางคมนาคมสายหลักและบริเวณจุดตัดถนนสายหลัก ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการบริการโครงสร้างพื้นฐานต่างๆที่ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและปัญหาการบริการที่มีราคาแพง การขาดแคลนที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมที่มีมลพิษ นอกจากนี้ภาพกรุงเทพและปริมณฑลต้องเผชิญกับปัญหาทั้งความแออัด ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ จึงนำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรที่สิ้นเปลือง

ความเป็นเมืองโตเดี่ยว หรือความเป็นเอกนคร มักได้รับการกล่าวถึงความ เป็นมาที่มีความเป็นเอกนครสูงสุดเมืองหนึ่งของโลก เคยมีคนกล่าวว่าความเป็นเอกนครของ กรุงเทพมหานครมีความเห็นมากที่สุดเมืองหนึ่งเป็นความโดดเด่นที่เป็นแบบอย่างของความเป็นเอก นครนครที่เป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ กรุงเทพมหานครจึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคมมีสาธารณูปโภคต่างๆอย่าง ครบสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ดึงดูดกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านสู่พื้นที่ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการ บริการสังคมโดยเฉพาะการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจและจากการที่กระจุกตัวในพื้นที่ก่อให้เกิด ความเหลื่อมล้ำของรายได้ และโอกาสในการประกอบอาชีพกับภูมิภาคอื่น ดังนั้นสภาพการที่ตามมา ก็คือ การเติบโตของกิจกรรมทุกด้านอย่างรวดเร็ว ทั้งการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยอุตสาหกรรมการค้า การ บริการ รวมทั้งการบริการทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดแรงงานและประชากรในภาคอื่นเข้ามา กระจุกตัวอยู่ในภาพกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การพัฒนาที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำกับภาคอื่น ผลให้กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นเมืองศูนย์กลางเติบโตเพียงแห่งเดียวของประเทศ

การที่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองโตเดี่ยวมาเป็นเวลานาน จึงเป็นแหล่งรวมของการเคลื่อนย้ายผู้คนและกระแสน้ำที่หลากหลาย ดังนั้นในด้านความเป็นอยู่ของกรุงเทพมหานครจึงมีลักษณะของวัฒนธรรมเมืองที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมโลกอย่างเต็มรูปแบบมีลักษณะปัจเจกนิยมตัวใครตัวมันหรือสภาพพื้นที่ตามความต้องการมีวิถีชีวิตที่รีบเร่ง วัฒนธรรมเสมือนจริงหรือโลกของอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลสูงเกิดเครือข่ายทางความคิด ความเชื่อ การแลกเปลี่ยนความรู้ หรือการรวมกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับพื้นที่หรือถิ่นที่อยู่ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีความหลากหลายและร่ารวย มีวัฒนธรรมเป็นทุน ทั้งทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิม และทุนทางวัฒนธรรมสมัยใหม่ ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกรุงเทพมหานครมีอยู่สองระดับ คือ ระดับวัฒนธรรมหลักหรือวัฒนธรรมหลวง ด้วยเหตุที่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงจึงเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมหลัก และกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์เคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมีวัฒนธรรมรองหรือวัฒนธรรมย่อยอยู่อย่างมากมาย ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย และสถานที่สำคัญที่มีชื่อเสียงระดับโลก พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม พระพุทธรูป ส่วนทุนทางวัฒนธรรมสมัยใหม่เป็นการเปิดพื้นที่สำหรับแนวคิดสร้างสรรค์ใหม่ใหม่ตามกระแสโลก อาทิ ศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ โรงละครเวที หอศิลป์ ตลาดนัดตลาดนัด ตลอดจนถึงถนนสายต่างๆที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ เช่น จตุจักร คือ ตลาดนัดห่วงโซ่ธุรกิจสร้างสรรค์ สยามสแควร์ คือ ที่แจ้งเกิดของแบรนด์แฟชั่นไทย เป็นต้น

การเมืองและกฎหมายกับการบริหารงานกรุงเทพมหานคร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ระบุสถานการณ์ที่เป็นปัจจัยเสี่ยงของประเทศไทยประการหนึ่ง คือ การบริหารภาครัฐอ่อนแอ ไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้อำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน และระหว่างประชาชนกับประชาชนในบางพื้นที่มีช่องว่างมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นแต่การมีส่วนร่วมตัดสินใจในระดับนโยบายมีน้อยจนที่รัฐย่อหย่อนในการปฏิบัติหน้าที่การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง การดำเนินงานไม่โปร่งใส เกิดการทุจริตมิชอบนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ¹²

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การบริหารภาครัฐอ่อนแอ คือ ปัจจัยด้านการเมืองที่ส่งผลต่อการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ ภายหลังจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ได้มีการเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานครมีการวางโครงสร้างกับกรุงเทพใหม่ โดยการให้ความสำคัญกับพื้นที่เขตมากขึ้นมีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภาเขต ซึ่งจะ

¹² เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

ทำหน้าที่ แตกต่างกัน การที่กรุงเทพมหานครเป็นส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประเทศ หน่วยงานสำคัญต่างๆที่ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศล้วนตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้ กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่การเมืองที่สำคัญ เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมาหลาย ครั้งจนถึงปัจจุบันและหลายครั้งเกิดความรุนแรงและเกิดการสูญเสียชีวิตและอาคารบ้านเรือนต่างๆใน แหล่งสำคัญ จะเห็นได้ว่ากรุงเทพมหานครเป็นสมรภูมิสำคัญทางการเมืองจะส่งผลให้การดำเนินงาน ของประเทศหยุดชะงักลงหรือล่าช้าได้

รัฐบาลมีอำนาจในการควบคุมการกำกับการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร ดังนั้น การมีทีมบริหารกรุงเทพมาก่อนที่สังกัดคนละพรรคกับพรรคที่เป็นรัฐบาลอาจส่งผลต่อการบริหารงาน ของกรุงเทพมหานครได้เพราะอำนาจในการบริหารของกรุงเทพศูนย์หนึ่งยังต้องขึ้นอยู่กับภายใต้การ ดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กรุงเทพมหานครพ.ศ. 2528 ในหมวดที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับกรุงเทพมหานครตาม มาตรา 122 การตั้งมาประมาณเงินอุดหนุนให้กรุงเทพมหานครและมาตรา 123 ให้รัฐบาลว่าการ กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของกรุงเทพมหานครและมี อำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพแบบคอนซีแจนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารราชการของกรุงเทพมหานครในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นว่าการปฏิบัติ ใดๆของกรุงเทพมหานครขัดต่อกฎหมายที่อาจทำให้กรุงเทพมหานครเสียประโยชน์ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยสามารถยับยั้งหรือสั่งการตามที่เห็นสมควรก็ได้จึงเห็นได้ว่า ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครไม่มีอำนาจตัดสินใจใช้สั่งการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ทุกเรื่องที่เป็นหน้าที่ความชอบของ กรุงเทพมหานคร เพราะมีบางเรื่องและผู้ว่าราชการกรุงเทพจะต้องกระทำภายใต้การควบคุม บังคับ บัญชา ซึ่งการตัดสินใจในหรือการวินิจฉัยสั่งการเป็นของเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนกลาง เฉพาะ แต่การกระทำของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่อยู่ภายใต้การควบคุมกำกับเท่านั้น

กฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง มรดกทางวัฒนธรรมของ กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครเป็นที่ตั้งชุมชนเก่ามาตั้งแต่สมัยโบราณ มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นศูนย์รวมมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่มีคุณค่าและมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ และ โบราณคดีของประเทศ ที่ผ่านมากการพัฒนากรุงเทพมหานครจะไม่สอดคล้องกับสิ่งที่มีคุณค่าที่เป็น มรดกสำคัญเหล่านี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิทัศน์เมืองเก่า แหล่งโบราณสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าต่างๆ ขาดการบำรุงรักษา ไม่มีความเป็นระเบียบ ขาดการประสานงาน ระหว่างภาคราชการและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์ที่มองเฉพาะวัตถุหรือตัวขาดไม่มองไปที่คุณสมบัติอื่นๆของความเป็นชุมชน ดังนั้นการมี กฎหมายระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการกลุ่มของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับ วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน หรือย่านประวัติศาสตร์เก่าแก่ต่างๆ จึงมีความสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนและ

ส่งเสริมการอนุรักษ์และการพัฒนาวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครให้สามารถดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์สำคัญทางวัฒนธรรม สร้างความภูมิใจและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนกรุงเทพฯ โดยมีกฎหมายระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญมาควบคุมกำกับเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

สถานการณ์แวดล้อมในการดำเนินงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองของประเทศ ที่มีประวัติศาสตร์และพัฒนาการมายาวนาน มีความสมบูรณ์ของกรุงเทพมหานครเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้คนจากส่วนต่างๆ ของประเทศเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน เกิดเป็นชุมชนย่านต่างๆ กรุงเทพมหานครจึงเป็นที่ล้อมรอบของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญา ศาสนา ความเชื่อ และประเพณีมาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่หรือมีร่องรอยปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ด้วยกระแสการพัฒนาในปัจจุบันส่งผลให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ นอกจากการเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศไทยแล้วกรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางทางการค้า การบริการของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการจัดอันดับให้เป็นมหานครที่มีขนาดใหญ่เป็นหลักที่ 15 ของโลก ด้วยเหตุนี้กรุงเทพมหานครจึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม มีสาธารณูปโภคต่างๆ ครบบริบูรณ์และได้ขยายขอบเขตความเป็นเมืองออกไปยังพื้นที่ต่างๆ อย่างรวดเร็วเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากแปลงเกษตรกรรมขนาดใหญ่มาเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบเมืองโดยไม่มีผังแผนรองรับอย่างเหมาะสมส่งผลให้พื้นที่ถนนในกรุงเทพมหานครมีปริมาณต่ำกว่ามาตรฐานของความเป็นเมืองที่มีการเดินทางอย่างสะดวก ระบบขนส่งมวลชนส่วนใหญ่ยังใช้เส้นทางร่วมกับรถยนต์ส่วนบุคคล อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกต่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการรักษาสิ่งแวดล้อมและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษที่ยังต้องได้รับการแก้ไข¹³

ในขณะเดียวกันความเป็นศูนย์กลางทางอุตสาหกรรมการค้าและการบริการนี้เองยังทำให้เกิดแรงงานอพยพจากทุกภูมิภาคของประเทศไทยเข้าสู่มหานครแห่งนี้ กรุงเทพมหานครจึงมีทั้งแรงงานประจำและแรงงานตามฤดูกาล เกิดเป็นชุมชนแออัด เกิดปัญหาทางสังคมหลายด้าน ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและคุณภาพชีวิตของกรุงเทพโดยรวม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า ในพื้นที่เขตต่างๆ ทั้ง 50 เขตยังคงมีคุณค่าโดดเด่นและยังมีบทบาทในสังคมอยู่เป็นอันมาก ในปัจจุบันมีความเหมือนและความแตกต่างกันตามบริบทภูมิหลังของพื้นที่ ฉะนั้นในกรุงเทพมหานครจึงยังมีวิถีเกษตรกรรม วิถีริมฝั่งคลอง มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีมี อาหารเลิศรส ประจำถิ่น หัตถกรรม งานฝีมือ และกีฬาพื้นบ้าน มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังมีวิถีชีวิตตามจารีต

¹³ ธานี ช้องชะฎา, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 29 มิถุนายน 2559.

ประเพณีเดิม ในขณะที่เดียวกันกรุงเทพมหานครก็เต็มไปด้วยวัฒนธรรมเมืองร่วมสมัยอย่างเต็มรูปแบบ นับเป็นเสน่ห์เฉพาะตัวของกรุงเทพในปัจจุบันนี้

ความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรกรุงเทพมหานครต่อการบริหารงานและการดำเนินงานวัฒนธรรม

ผู้บริหารกรุงเทพมหานครตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมมีความพยายามที่จะผดุงรักษา ทำความดีไปกับการจัดระเบียบสังคมสมัยใหม่ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้ความเห็นว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง และเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกๆด้าน มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีเอกลักษณ์และมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ในขณะที่เดียวกันก็เป็นที่ยอมรับของปัญหานานัปการ ซึ่งคณะผู้บริหารตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายที่ทำให้กรุงเทพมหานครมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมโลก และเป็นมหานครแห่งความสุขของทุกคน โดยมุ่งมั่นพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นนครแห่งความปลอดภัย มหานครสีเขียว สะอาด มหานครแห่งการเรียนรู้ มหานครแห่งโอกาสของทุกคน รวมทั้งจะพัฒนาให้เป็นมหานครแห่งอาเซียน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่มั่นคงปลอดภัยในมหานครแห่งนี้

รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้ความเห็นว่า การดำเนินงานกลยุทธ์ทางวัฒนธรรมในปัจจุบันเบี่ยงเบนไปจากเดิมที่เป็นสังคมคุณค่าให้โอกาสซึ่งกันและกันเป็นสังคมวัตถุนิยมมากเกินไป สมควรดึงกลับมาแล้ว ไม่เห็นด้วยกับการใช้วัฒนธรรมนำเศรษฐกิจเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเรื่องของพื้นฐานจิตใจเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องทำให้คนเข้าใจและภาคภูมิใจในความเป็นไทย นอกจากนี้ บทบาทของกรุงเทพมหานครในการดำเนินงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครควรทำงานด้านวัฒนธรรมโดยมีบทบาทเป็นผู้ให้การสนับสนุนและการทำงานของเครือข่ายกระทำโดยไม่มีความจำเป็นต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเองเสร็จทั้งหมด อีกทั้งยังมีความเห็นว่าผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่และการงานมากกว่าการมีอำนาจควรเปลี่ยนและเปิดใจให้กว้างมากขึ้น¹⁴

โครงสร้างองค์กรของกรุงเทพมหานครมีการจัดแบ่งองค์กรออกเป็นหน่วยงานต่างๆ การจัดโครงสร้างองค์กรที่ดีจะทำให้การบริหารงานและการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การแบ่งหน้าที่ชัดเจนทำให้การปฏิบัติงานไม่ซ้ำซ้อน รวมทั้งเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานทั้งในการทำงานและการบังคับบัญชา สิ่งที่ตามมากับโครงสร้างองค์กร คือ การระบุนโยบายและการมอบหมายงานทำให้เกิดความเข้าใจในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานและบุคลากร

¹⁴ ธานี ฮ่องชะฎา, สัมภาษณ์โดย ลลิตา ต้นสังจา, 29 มิถุนายน 2559.

การศึกษาโครงสร้างองค์กรทั้งนี้จะพิจารณาโครงสร้างองค์กรใน 3 ระดับ คือ กรุงเทพมหานครสำนักวัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยวและกองวัฒนธรรม

กรุงเทพมหานครมหานครแห่งความสุข มีสถานะเป็นนิติบุคคลและเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครพ.ศ. 2528 มีความขวัญซึ่งได้มาจากการคัดเลือกของชาวกรุงเทพและคร เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 “กรุงเทพดุจเทพสร้าง เมืองศูนย์กลางการปกครอง วัดวังงามเรืองรอง เมืองหลวงของประเทศไทย” ดำเนินงานภายใต้นโยบาย 6 ข้อ ได้แก่

นโยบายที่ 1 มหานครแห่งความปลอดภัย ให้ความสำคัญกับแนวทางสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชาวกรุงเทพมหานคร เช่น ติดตั้งกล้อง CCTV เพิ่มเติมทั่วทั้งเมือง จัดระบบป้องกัน พร้อมแจ้งเตือนอัคคีภัย อุทกภัย และแผ่นดินไหว อาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวัง เสริมความปลอดภัยทุกชุมชน เป็นต้น

นโยบายที่ 2 มหานครแห่งความสุข ให้ความสำคัญกับความสุขที่เกิดจากการสัญจรเดินทางในกรุงเทพ ซึ่งการจราจรในกรุงเทพนครนับได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญบั่นทอนความสุขของกรุงเทพมหานครเช่นเพิ่มเส้นทางรถไฟฟ้าเส้นทาง สร้างอุโมงค์ลอดใต้ทางรถไฟ สร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ส่งเสริมการใช้จักรยานในเมือง เป็นต้น

นโยบายที่ 3 มหานครสีเขียวและสะอาด ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศของเมืองที่ร่มรื่นและสะอาด จึงกำหนดแนวทาง เช่น ผลักดันเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยเน้นสวนสาธารณะขนาดใหญ่เพื่อประสิทธิภาพ การบำบัดน้ำเสียและผลักดันการจัดการปัญหาขยะอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

นโยบายที่ 4 มหานครแห่งการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ชาวกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เช่น ขยายการดูแลนักเรียนจ๊กอิมที่องสมองตี้สู่มิวินัย เด็กใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างดีพร้อมรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ห้องสมุดแห่งการเรียนรู้และศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน ขยายโอกาสการเข้าถึงระบบการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

นโยบายที่ 5 มหานครแห่งโอกาสของทุกคน ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ชาวกรุงเทพมหานคร ทั้งทางด้าน การเสริมสร้างรายได้ การเสริมสร้างพื้นที่ให้แก่คนได้โอกาสและการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานกรุงเทพมหานคร เช่น เปิดพื้นที่สร้างสรรค์ สร้างตลาดสำหรับคนรุ่นใหม่ การมีรายได้เสริม ส่งเสริมความสามารถและความสนใจของคนรุ่นใหม่ อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตแก่ผู้สูงอายุผู้พิการและผู้มีความต้องการพิเศษ ให้ภาคประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบการบริหารงานของกรุงเทพมหานครผ่านระบบ i-bangkok เป็นต้น รวมทั้ง ส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาตนเองสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

นโยบายที่ 6 มหานครแห่งอาเซียน ให้ความสำคัญกับการทำให้กรุงเทพมหานครเป็น ศูนย์กลางอาเซียนในเรื่องต่างๆ เช่น การการท่องเที่ยวของอาเซียนและโลก ศูนย์กลางการบริการด้าน การแพทย์และการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของโลก จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมอาเซียนและศูนย์กลางการ แลกเปลี่ยนศิลปะ และวัฒนธรรมอาเซียน เป็นต้น โดยมีวิธีการดำเนินงานต่างๆ เช่น ส่งเสริมความ ร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกรุงเทพมหานครและองค์กรในอาเซียน เปิดโอกาสและส่งเสริม การผลิตและการจำหน่ายอาหาร เพิ่มป้ายรถประจำทางและให้ข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษ ผลิตภัณฑ์ฮาลาล จัดทำป้ายบอกทางแผนที่ทั่วกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

โดยกรุงเทพมหานครแบ่งส่วนงานออกเป็น หน่วยงานระดับสำนัก ได้แก่ สำนักปลัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการกรุงเทพมหานคร สำนักเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู สำนักงานการจราจรและขนส่ง สำนักงานการแพทย์ สำนักงานโยธา สำนักงานระบายน้ำ สำนักงานการศึกษา สำนักงานงบประมาณกรุงเทพมหานคร สำนักเทศกิจ สำนักป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย สำนักผังเมือง สำนักพัฒนาสังคม สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล สำนัก วัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยว สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักอนามัย นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานพาณิชย์ ของกรุงเทพมหานคร เช่นสำนักงานสถานธนาบาลกรุงเทพมหานคร สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานพัฒนาที่อยู่อาศัยบริษัทกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

หน่วยงานระดับเขต ได้แก่ สำนักงานเขตจำนวน 50 เขต มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดและความปลอดภัยของบ้านเมือง ได้รับความสะดวกในการสัญจรดูและระบบสาธารณูปโภคที่อยู่อาศัย พัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้อยู่อาศัยใน กรุงเทพมหานคร ทั้งทางด้านสุขภาพการศึกษา การอาชีพ ส่งเสริมการลงทุน การท่องเที่ยว รวมทั้ง บำรุงรักษาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งหน่วยงานเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ฝ่าย ทะเบียน ฝ่ายโยธา ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพิบาล ฝ่ายรายได้ ฝ่ายรักษาความสะอาดและ สอนสาธารณะ ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการคลัง ฝ่ายเทศกิจ และฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ทั้งนี้ฝ่ายที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องข้องกับ งานวัฒนธรรม คือ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ซึ่งมีการระบุอำนาจหน้าที่ไว้ ดังนี้ ดำเนินการพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งทางด้านกายภาพเศรษฐกิจ สังคม อนามัยและคุณภาพชีวิต เช่นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำ ชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายชุมชน การพัฒนาสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย การจัดทำมี องค์กรประชาชนในรูปแบบคณะกรรมการชุมชนการส่งเสริมสนับสนุนและการจัดตั้งชุมชน กองทุน พัฒนาชุมชนกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองการปรับปรุงชุมชน หรือการประสานงานกับหน่วยงาน อื่นเพื่อจัดหาที่อยู่ชั่วคราว การส่งเสริมอาชีพการจัดการจัดหาแหล่งจำหน่ายผลผลิต การดำเนินงานเกี่ยวกับ ศูนย์ฝึกอาชีพการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริม การบริหารเงินออมครอบครัว การดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติด การสงเคราะห์สตรีผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบภัย การสงเคราะห์ และกลุ่มของผู้สูงอายุและ

คนพิการ การให้บริการและจัดกิจกรรมนันทนาการด้านดนตรี กีฬา ห้องสมุด งานสภาเยาวชน ส่งเสริมเผยแพร่ฟื้นฟูบำรุง รักษาศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น งานสภาวัฒนธรรมเขต งานพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสนับสนุนและประสานงานการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายด้านวัฒนธรรม นันทนาการ และการท่องเที่ยวการให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการเกษตรและหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย¹⁵

สำนักวัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่และความชอบในงานด้านต่างๆ เช่น การอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ ฟื้นฟู บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม สร้างความรู้ ความเข้าใจและการตระหนักในคุณค่าและเอกลักษณ์ที่ดีของความเป็นไทย ส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการและจัดกิจกรรมทางด้านดนตรี กีฬา ห้องสมุด เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวและแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์วิจัยปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานด้านนันทนาการ กีฬา และวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนา กรุงเทพมหานคร และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่าป็นองค์กรหลักด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนกรุงเทพฯ ด้วยกีฬานันทนาการดำรงไว้ ซึ่งคุณค่าทางประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและนำกรุงเทพมหานครสู่การเป็นมหานครด้านการท่องเที่ยวระดับโลก

กองวัฒนธรรมมีหน้าที่และความไม่ชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู บำรุง รักษา ศิลปวัฒนธรรมค่านิยม เอกลักษณ์ความเป็นไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานเด็ก หอศิลป์ การส่งเสริมสนับสนุน และการพัฒนาเครือข่าย การดำเนินงานได้ว่าถ้าทำทุกระดับโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นดำเนินงานเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องติดตามและประเมินผลการดำเนินงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรมและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ กลุ่มงานส่งเสริมงานวัฒนธรรม กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ และประติมากรรมและงานธุรการ

จากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่านโยบายของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) ที่มุ่งเน้นการบริหารกิจการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) นั้นมีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน เพราะนโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเอื้ออำนวยการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม กระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนัก คำนึงถึงความสำคัญในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

¹⁵ เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

พัฒนากรุงเทพมหานครให้มีความมั่นคงด้านวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกรุงเทพมหานครที่ได้กำหนดไว้

2. ความต้องการข้อมูลทางวัฒนธรรมจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมของรัฐ (กรุงเทพมหานคร)

การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมจำเป็นต้องการข้อมูลทางวัฒนธรรมจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม เพราะประชาชนเป็นผู้ใกล้ชิด มีความคุ้นเคย กับวัฒนธรรมของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ในการให้ข้อมูลกับทางภาครัฐ จะช่วยให้ภาครัฐสามารถศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมจากการสำรวจและการศึกษาเชิงลึกทั้ง 10 กรณี เหล่านี้ ทำให้ทราบถึงเงื่อนไขและปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโต การดำรงอยู่ การเสื่อมถอยและการใกล้สูญของวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ดังนี้

(1) กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลายมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

(2) ชุมชนมีผู้มีความรู้วัฒนธรรมทำให้สามารถธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ อาทิ มีผู้รู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับศาสนา ประเพณี งานฝีมือ อาหาร กีฬา และการละเล่นพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์

(3) ปัจจุบันมีองค์กรและเครือข่ายทางสังคมที่ทำงานด้านวัฒนธรรมให้การสนับสนุน ส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเพิ่มมากขึ้น

(4) การมีเครือข่ายทางวัฒนธรรมทั้งในและนอกประเทศที่หลากหลาย ทำให้เกิดการประสานความร่วมมือด้านการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยอย่างหลากหลาย

(5) ภาคธุรกิจเอกชนให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร ทำให้มีการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น

(6) ขาดการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน แต่ให้ความสำคัญกับการหิบบัณฑิตวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมเกาหลีญี่ปุ่น เป็นต้น

(7) การรวมตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนของแต่ละเขตเกิดขึ้นได้ยาก เพราะขาดการประสานงานที่ดีระหว่างภาครัฐและประชาชนในพื้นที่และระหว่างภาคประชาชนด้วยกันเอง ในแต่ละเขตมีลักษณะต่างคนต่างทำ

จากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่าความต้องการข้อมูลทางวัฒนธรรมจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานไม่ใช่เพียงอำนาจเบ็ดเสร็จที่หน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว ยังต้องการความเห็นจาก

ประชาชนผู้มีส่วนร่วมและใกล้ชิดกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 มีความถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

3. รัฐมีความต้องการทำงานแบบภาคีเครือข่าย

การบริหารงานกลไกการทำงานและการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมด้วยแผนกลยุทธ์

กรุงเทพมหานครให้การสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนางานวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครกำหนดบทบาทในการทำงานวัฒนธรรม เช่น มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของกองวัฒนธรรมไว้ประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมทุกระดับ รวมทั้งมีการแบ่งส่วนงานและมอบหมายหน้าที่ที่ชัดเจน มีการมอบหมายงานเป็นรายบุคคลดังปรากฏในเอกสารมีการสนับสนุนอัตรากำลัง งบประมาณในการดำเนินงาน แม้จะไม่พอเพียงกับภาระที่รับผิดชอบก็ตามนอกจากนี้การจัดการพูดคุยเป็นวงสนทนาเพื่อประเมินสถานการณ์ดำเนินงานวัฒนธรรมในกลุ่มผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญในการพัฒนาการทำงานด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และการมีระบบสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย บริหารงานวัฒนธรรมแบบประชาชนมีส่วนร่วมหลัก การบริหารงานของกรุงเทพมหานครที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดให้ภาพประชาชนมีส่วนร่วมด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการบริหารงาน โดยมีการจัดทำเป็นนโยบายให้ประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร รวมไปถึงการกำหนดหน้าที่อำนาจและความชอบของกองว่าถ้าทำให้ดำเนินการต่างๆอนุรักษ์ พื้นฟู บำรุง ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและอื่นๆ ประการสำคัญ คือ ให้ดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น ทำงานร่วมกับเครือข่ายในลักษณะบูรณาการหน่วยงานที่ดำเนินงานอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมมีอยู่จำนวนมากทั้งในภาครัฐเอกชนและภาคประชาชนปัจจุบัน กรุงเทพมหานครทำงานวัฒนธรรมโดยเชื่อมประสานกับเครือข่ายเหล่านี้ระดับหนึ่ง ซึ่งหากมีการเชื่อมโยงลักษณะบูรณาการความคิดเห็นแนวทางการทำงานพื้นที่จัดกิจกรรมและอื่นๆ จะทำให้งานวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครมีพลัง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยวและแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนี้ รวมทั้งเสนอความคิดเห็นในการดำเนินงานวัฒนธรรมตั้งนั้งานด้านวัฒนธรรมเป็นเรื่องใหญ่เป็นเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นเอกลักษณ์และรากฐานของคนในชาติ การอนุรักษ์ฟื้นฟูส่งเสริมวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งที่มีอยู่แล้วที่เกิดขึ้นใหม่และที่กำลังจะตายไปนั้น กรุงเทพมหานครไม่สามารถที่จะทำงานอย่างโดดเดี่ยวจำเป็นต้องบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐถ่ายกับชนและภาคประชาชน โดยมีแนวทางในส่วนของการส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม กรุงเทพมหานครต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียม ต้องมีแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดทางวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้กลุ่มวัฒนธรรมมีพื้นที่ในการ

แสดงตัวมีพื้นที่ เพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมบุคลากร ทำให้มีการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป เช่น การส่งเสริมบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านสนับสนุนผู้นำทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีพื้นที่ในการแสดงออกถ่ายทอดความรู้ความสามารถเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ในส่วนของการส่งเสริมและอนุรักษ์ ประยุกต์วัฒนธรรมร่วมสมัยของกรุงเทพมหานครจะต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียม รวมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมมีพื้นที่ในการแสดงตัวสืบทอดและเกิดการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต มีพื้นที่เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมทั้งในเชิงรูปแบบและสัญลักษณ์และกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร และในส่วนของ การเตรียมรับกับกระแสว่าทำไมวัฒนธรรมเมืองมีแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงไปสู่กระแสการเปิดรับการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนการเป็นเมืองเป้าหมายของนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้เครือข่ายที่มีความสำคัญยิ่ง คือ สภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นองค์กรดูแลและรับผิดชอบงานวัฒนธรรมภาคประชาชน ประกอบด้วย สภาวัฒนธรรมเขตที่มีประจำอยู่ในทุกเขตของกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอยู่ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมการทำงานวัฒนธรรม เพราะกรุงเทพมหานครจำเป็นต้องทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรม และนับว่าเป็นเครือข่ายประเภที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกับกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ หากการดำเนินงานวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างได้ผล ความดีความงามเป็นความภาคภูมิใจให้กับกรุงเทพมหานครและสภาวัฒนธรรม ซึ่งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและให้ความเห็นว่ากรุงเทพมหานครต้องทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมทั้ง 50 เขต ในลักษณะเป็นเครือข่ายมีฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมสำนักงานเขต เป็นผู้เชื่อมโยงประสานสภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานได้ต้องเปิดทางให้สภาวัฒนธรรมทำงานและให้กับสนับสนุน เพราะสภาวัฒนธรรมทำงานให้กรุงเทพมหานคร ดำเนินงานวัฒนธรรมด้วยแผนกลยุทธ์ การวางแผนเป็นภารกิจหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะตอนนี้ผ่านการมีเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานเพื่อสู่เป้าหมายนั้นการวางแผนจะประหยัดจากสิ่งที่เป็นทั้งในด้านที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรและสถานการณ์ภายนอกองค์กร ทั้งทางด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองและอื่นๆ ที่เป็นสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้วางแผนและข้อจำกัดในการดำเนินงาน

กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งวัฒนธรรม และด้วยเหตุที่กรุงเทพมหานครเล็งเห็นถึงความสำคัญของภารกิจด้านการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องมีการมีแผนงานด้านวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของกรุงเทพมหานครทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมสมกับเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน อีกทั้งยังสามารถใช้แผนว่าถ้าทำเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนาให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองน่าอยู่และธำรงไว้ซึ่งการเป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยว

อันดับหนึ่งของโลกไว้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทางผู้บริหารกรุงเทพมหานครผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานจากภาคส่วนต่างๆที่มีส่วนในการดำเนินงานวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครเข้ามามีส่วนร่วมงานเพื่อให้ได้แผนที่มีความรอบคอบครอบคลุมและเป็นที่ยอมรับพร้อมนำไปสู่การปฏิบัติ บุคลากรกรุงเทพมหานครกับการดำเนินงานวัฒนธรรมในการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในองค์กร กรุงเทพมหานครนั้น การศึกษาในส่วนของบุคลากรมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้หลักการและรายละเอียดต่างๆที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณา 3 ประการ คือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตโดยการตัดสินใจเกี่ยวกับบุคลากรนั้น ควรมีการวิเคราะห์ที่อยู่บนพื้นฐานของ กลยุทธ์องค์กรที่เป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่องค์กรจะดำเนินไปให้ถึงซึ่งจะเป็นผลให้กระบวนการกำหนดคุณลักษณะและการคัดเลือกและจัดวางบุคลากรหรือยังเหมาะสมยิ่งขึ้น การเข้าระบบที่มีความสามารถและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทักษะความรู้ความสามารถ หมายถึง ทักษะด้านงานอาชีพเป็นภาษาที่จะทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ได้ตามหน้าที่และลักษณะงานที่รับผิดชอบ เช่น ด้านการเงินด้านบุคลากรซึ่งคงอยู่บนพื้นฐานการศึกษาหรือได้รับการอบรมเพิ่มเติมส่วนทักษะความถนัดหรือความชำนาญพิเศษนั้นอาจเป็นความสามารถที่ทำให้โดดเด่นกว่าคนอื่น ส่งผลให้มีผลงานที่ดีกว่าและเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างรวดเร็ว ส่วนองค์กรคงต้องมุ่งเน้นทั้งสองความสามารถร่วมกัน ค่านิยมร่วม หมายถึง ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์กรได้กลายเป็นรากฐานของระบบการบริหารและวิธีการปฏิบัติของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กรหรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมองค์กรก็คือความเชื่อค่านิยมที่สร้างรากฐานทางปรัชญาเพื่อทิศทางขององค์กรโดยทั่วไป แล้วความเชื่อจะสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพและเป้าหมายของผู้ก่อตั้งหรือผู้บริหารระดับสูงพฤติกรรมภายในองค์กรเมื่อค่านิยมและความเชื่อเป็นที่ยอมรับทั่วทั้งองค์กรและบุคลากรกระทำตามค่านิยมเหล่านั้นแล้วองค์กรจะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

ในการศึกษางานด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครและมีข้อสรุปสามประเด็นดังนี้

- 1.ทัศนคติและค่านิยม ผู้บริหารของกรุงเทพมหานครเน้นถึงทัศนคติและค่านิยมในการทำงานด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานกับประชาชนในชุมชนต่างๆ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ให้ความเห็นว่า คนทำงานจะต้องมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม นอกจากจะมีความภูมิใจแล้ว คนทำงานยังต้องมีใจรักในงานยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความผูกพันกับองค์กรมีคุณธรรมมีธรรมาภิบาลและมีความต้องการทำงานเพื่อกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรของกรุงเทพมหานครที่ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม ส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกในการทำงานกับชุมชน

2. ทักษะความรู้ความสามารถ ถ้าทำงานที่ต้องคำนึงถึงมิติทางสังคมบุคลากรจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาบางอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ในเวลาเดียวกันต้องเข้าใจถึงบริบททางสังคมที่มาที่ไปของวัฒนธรรมด้านต่างๆ ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีทั้งความลุ่มลึกหลากหลาย งานวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่กว้างขวางและละเอียดอ่อนผู้บริหารของกรุงเทพมหานครและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งชุมชนร่วมตระหนักถึงความสำคัญของงานวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรมความอิสระพิเศษกล่าวคือสามารถทำงานร่วมกับคนหลายสาขาตระหนักถึงความหลากหลายของกรุงเทพมหานคร เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองมีระเบียบวินัย ดำรงความเป็นไทยและก้าวทันเทคโนโลยี

3. ขวัญและกำลังใจ เนื่องจากงานด้านวัฒนธรรมเป็นงานที่มีความละเอียดอ่อนตามที่กล่าวมาทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความตั้งใจใส่ใจและทุ่มเทที่จะทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแต่ด้วยข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรทักษะความรู้ความสามารถกระทำประกอบกับข้อจำกัดในด้านโครงสร้างขององค์กรของสำนักงานเขตทำให้การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเป็นภาระที่หนักเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องการขวัญและกำลังใจเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น¹⁶

จากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่ารัฐมีความต้องการทำงานแบบภาคีเครือข่าย ซึ่งมีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เพราะการที่รัฐมีวัตถุประสงค์ต้องการจัดทำแผนดังกล่าว มีการจัดประชุม สอบถามความคิดเห็นและลงมติที่ประชุม เป็นการแสดงออกว่ารัฐต้องการทำงานแบบภาคีเครือข่าย ต้องการความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้สามารถจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

ส่วนที่ 2 ภาคประชาชน (เครือข่ายวัฒนธรรม)

1. ความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและของชุมชนที่ตนอยู่อาศัย จากการศึกษาการให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ความเห็นจากสมาชิกชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม โดยผลการศึกษาออกมาในรูปแบบของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของวัฒนธรรมแต่ละชุมชน ดังนี้

¹⁶ เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

1. จุดแข็ง

ชุมชนหนองจอก

จุดแข็ง เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน มีทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาต่างๆ โดยเฉพาะเกษตรกรรมแบบวิถีชีวิต ชาวคลองที่สะสมมาตั้งแต่ยุคคลองแสนแสบ 300 ปี มีทุนทางสังคมที่ดี คือ ผู้คนในชุมชนมีวิถี วัฒนธรรมของความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยกัน พร้อมทั้งมีกฎระเบียบที่ดีในการบังคับ การอยู่ร่วมกัน คือ มีความศรัทธาในศาสนาพุทธและอิสลามในชุมชน มีทุนของทรัพยากร ที่สามารถทำเกษตรกรรม ได้ ทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในท้องถิ่น ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ผู้คนในชุมชนรู้จัก เรียนรู้ อยู่ได้ ใช้เป็น ทั้งในเรื่องสังคม การอยู่ร่วมกัน หรือแม้กระทั่งการใช้ร่วมกัน

ชุมชนเขตลาดกระบัง

มีประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ คือ ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ที่ทำให้ผู้คนได้ทำงานร่วมกันในชุมชน ทุกเพศทุกวัย มีการแบ่งหน้าที่กันทำ มีการจัดการวางแผนในการทำงานเป็นทีม ทำให้ทุกคนได้เห็นศักยภาพในการทำงานของตนที่ได้รับผิดชอบ มีผู้ประสานงานที่ดีในชุมชน มีสิ่งที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวในชุมชนร่วมกัน ทำให้ผู้คนเกิดศรัทธา ทำด้วยใจ เพื่อให้เกิดชื่อเสียงของชุมชน ซึ่งชุมชนมีความหลากหลายในวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ โดยเฉพาะมอญที่ย้ายถิ่นมาจากพระ ประแดง ทำให้ชุมชนเขตลาดกระบังมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เป็นศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวบรวม องค์ความรู้ของชุมชน ไว้ให้ศึกษาในวัดสุทธาโกชน และเป็นแหล่งรวบรวม เรือมาดโบราณ ที่มากที่สุด ในประเทศไทย

ศิลปะละครชาตรี

มีลักษณะการทำงานโดยภาคประชาชน คือ เป็นการทำงานโดยเครือข่ายที่พี่น้องกันเอง โรงละคร คือ บ้าน ที่ครูฝึกและผู้รำ มีค่านิยม ความเชื่อ และศรัทธาในสิ่งเดียวกัน และมีจิตอาสาในการทำงาน ครูฝึกรำ และนางรำมีจิตอาสา ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความรู้ที่ดี มีคณะทำงานเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญานี้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่เป็นความรู้ดั้งเดิม มีเอกลักษณ์ในการแสดงรำเฉพาะตัว มีการทำงานเป็นทีม ประชุมงานก่อนปฏิบัติงาน และวางแผนในการพัฒนาร่วมกันในทีม

ลานมวยครูเสือ (คลองเตย วัดบึงทองกลาง)

ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุน และอาหารจากทั้งภาครัฐและเอกชน มีการดำเนินงานและบริหารงานในรูปแบบมูลนิธิ ทีมงานทำงานเพื่อชุมชน เป็นจิตอาสาอย่างยาวนาน 15

ปี เป็นการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชน ทั้งทางสุขภาพ จริยธรรม ศีลธรรม เพราะมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ สอดแทรกกับกีฬามวย เช่น เดินจงกรม นั่งสมาธิ

ชุมชนพระโขนง

คนทำงานแต่ละคนมีศักยภาพในการทำงาน มีการแบ่งงานกันทำในงานกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ผู้คนในชุมชนยังพร้อมใจกันทำบุญ เช่น บริจาคเงิน อาหารในกิจกรรมงานบุญ คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ และยังมีการสืบทอดในเรื่องอาหารการกิน เช่น มีการแข่งขันการทำอาหารในชุมชน มีการติดต่อประสานความร่วมมือที่ดีต่อกันในชุมชน คนในชุมชนมีค่านิยม ทัศนคติร่วมกัน

ชุมชนกุฎีจีน

เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่มากมาตั้งแต่กรุงธนบุรี ผู้คนในชุมชนมีวัดซางตาครู้ส เป็นศูนย์รวมจิตใจ มีคณะกรรมการที่เป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ บริหารงาน แบ่งงานกันทำในกิจกรรมงานสังคมของชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ในการได้ดูแลชุมชนตนเอง คนในชุมชนมีจิตอาสา รู้จักหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง เช่น มีงานทางพิธีทางศาสนา แห่พระฉลองวัด แต่ละบ้านจะทราบหน้าที่ตนเอง ว่ามีหน้าที่รับผิดชอบอะไร จะออกมาทำโดยไม่ต้องบอก เป็นชุมชน 3 ศาสนา 4 ความเชื่อ ใน 6 ชุมชนย่านกะดีจีน จึงมีการติดต่อประสานงานประชุมร่วมกันในงานกิจกรรม หรือ ประเพณีบุญชุมชน และมีการทำงาน ประชุมร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่ธนบุรี ได้รับทุนสนับสนุนจากเขตเป็นรายเดือน และมีองค์กรเอกชน หน่วยงานอื่นๆ ช่วยเหลือ มีความโดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมอาหารไทย - โปรตุเกส ชุมชนเป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอก

สัมพันธ์วงศ์

เป็นชุมชนประวัติศาสตร์เก่าแก่ย่านสำเพ็ง - เยาวราช ซึ่งเป็นกำเนิดของประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ หรือเป็นรากชาวกุฎี มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยผสมผสานวัฒนธรรมจีนเป็นส่วนใหญ่ แต่ในพื้นที่ก็เต็มไปด้วยวัฒนธรรมของอินเดีย มีวัดซิกซ์ และวัดคริสต์ เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ มีการปรับเปลี่ยน ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

2. จุดอ่อน

ลานมวยครูเสือ

งานอาจมีปัญหาหากขาดผู้นำเป็นที่ยอมรับ และมีบารมีในการสืบสานงาน ไม่ได้ได้รับการรองรับจากภาครัฐ หากว่าเป็นक्रमวยเถื่อน สวัสดิการจิตอาสาไม่ทั่วถึงทุกคนทำงาน การเบิกจ่ายงบประมาณ และการมีส่วนร่วมกับภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพ

ละครชาตรี

มีนักเรียนที่จะสืบทอดน้อยมาก นักเรียนเรียนแล้วไม่มีงานทำ มีพื้นที่ในการแสดงน้อย ค่าตอบแทนน้อย เมื่อเทียบกับคณะอื่นๆ อย่างของพัฒนศิลป์ ครูสอยรามีอายุมากขึ้น ขาดครูผู้สอนในการสืบทอด

สัมพันธ์วงศ์

ชุมชนโดนไล่อื้อ ทูป สร้างตึกใหม่ เหลือตึกโบราณน้อยลง จากการสร้างรถไฟฟ้า และไล่ที่ ตึกเก่าโบราณโดนน้ำท่วม มีการอพยพเข้า ออก ของผู้คนในชุมชน ของรุ่นต่อรุ่น ทั้งบ้าน ทั้งร้านให้คนต่างด้าวอยู่ วัฒนธรรมเริ่มสูญหาย และผู้คนทั้งวัฒนธรรมเก่าไปอยู่ที่อื่น ขาดการสืบทอดรุ่นต่อรุ่น ความสนใจไม่ตรงกัน ขาดการรับรองวัฒนธรรมของชุมชน

ลาดกระบ้ง

มีความคิดบางความคิดไม่ตรงกันในการทำงาน นักวิชาการ นักการเมือง ท้องถิ่นขัดแย้งกัน ได้รับการสนับสนุนเรื่องทุนไม่ต่อเนื่อง และไม่สม่ำเสมอจาก สก. และ สข. มีการแทรกแซงทางการเมืองในท้องถิ่น

พระโขนง

นักการเมืองท้องถิ่นไม่สามัคคีกัน มีการแบ่งฝ่าย ไม่มีความยุติธรรม ทางเข้าวัดธรรมมงคล มีความคับแคบ

ชุมชนกุฎีจีน

มีความหลากหลายในอาชีพ ผู้คนในชุมชนมีฐานะแตกต่างกัน ชุมชนยังต้องการให้การสนับสนุนเรื่องทุนอยู่มาก วัฒนธรรมอาหารยังมีการสืบทอดไม่ต่อเนื่อง ในการถ่ายทำภาพยนตร์ สารคดีวัฒนธรรมในชุมชนถูกธุรกิจภาคเอกชนเอาเปรียบ

หนองจอก

รัฐบาลไม่สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และไม่มีควมสม่ำเสมอ อยู่ห่างไกลจากศูนย์กรุงเทพมหานครมาก ภาครัฐไม่สนใจดูแล ชุมชนเกิดความหวุ่นไหวในวิถีเกษตรกรรม มีการอพยพขายที่และเปลี่ยนอาชีพ มีหมู่บ้านจัดสรรเริ่มเข้ามาในพื้นที่ บางบ้านยังไม่มีไฟฟ้า น้ำประปาใช้ มีการรุกของวัฒนธรรมเมือง มีการสร้างถนนรุกเข้าพื้นที่ร่องน้ำที่ใช้ในภาคเกษตรกรรม วัฒนธรรมเก่าแก่หนองจอกเริ่มสูญหาย

3.โอกาส

ลานมวยครูเสื่อ

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้ได้ชูวัฒนธรรมไทยในการศึกษาเรียนรู้ทุกด้าน คือ มวยไทย กีฬาไทย ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัฒนธรรมอาหาร ศิลปะ ได้เผยแพร่มวยไทยในเวทีโลกทางสื่อมวลชน

หนองจอก

เป็นจุดท่องเที่ยวใกล้สนามบินได้ โอกาสในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคลอง 104 คลองเชื่อมโยงคลองประเวศ หนองจอก กำลังพัฒนาให้เป็นโฮมสเตย์ เยาวชนมีการเรียนรู้ชุมชนมากขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อในอนาคต มีหลักสูตรเรียนรู้ท้องถิ่น

ละครชาตรี

การแสดงรำผูกพันอยู่กับความเชื่อ ศรัทธาของผู้คน ทั้งคนจีน ไต้หวัน ทำให้มีโอกาสได้ร่ำให้กับคนต่างชาติได้ดู

ลาดกระบัง

มีเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ประชาสัมพันธ์ชุมชนตนเอง พร้อมทั้งการเสนอสื่อมวลชน มีคนนอกเข้ามาในชุมชน แล้วเกิดศรัทธาต่อวัด ทำให้เป็นที่รู้จัก เกิดการสนับสนุนมากขึ้นจากเอกชนและรัฐ

สัมพันธ์วงศ์

มีเส้นทางจักรยาน ปั่นจักรยานท่องเที่ยวเมืองและย่าน มีการพัฒนาคนในเกิดความนิยมในกระแสนูรักษ์ เกิดการสร้างโอกาส

กฤษีจีน

มีเส้นทางจักรยานรอบชุมชนและริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีการสร้างกิจกรรมในชุมชน และสังคม เช่น งานสีสนั่นชอย ครั้งที่ 5 กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้รับการส่งเสริมจากกรุงเทพมหานคร เช่น งานส่งเสริมการอ่าน

4.อุปสรรค

สัมพันธวงศ์ หนองจอก กฤษีจีน ลาดกระบัง พระโขนง

รัฐบาลไม่สนับสนุน มีการขุดรื้อทิ้งแหล่งโบราณสถานหลายที่ และหน่วยงานของรัฐปฏิบัติงานจริงไม่ได้ รัฐบาลขาดการส่งเสริมในความเป็นไทยอย่างจริงจังและทำงานอย่างแท้จริง ขาดการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ขาดการอนุรักษ์อย่างจริงจัง เกิดการคุกคามจากภาครัฐ ไม่เห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ละครชาตรี

ขาดการยกย่อง ประชาสัมพันธ์จากสื่อมวลชน และความสนใจของภาครัฐบาลอย่างจริงจัง เพราะเห็นเป็นละครแก่นบน ขาดเวทีในการแสดง ไม่มีพื้นที่ในการแสดง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแสดงวัฒนธรรมน้อยลง ผู้คนรู้จักน้อย

จากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่าความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและของชุมชนที่ตนอยู่อาศัย มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ซึ่งสามารถศึกษาได้จากการให้ข้อมูลของชาวบ้านเจ้าของวัฒนธรรมที่มีความภูมิใจสามารถให้ข้อมูลรายละเอียดที่ตรงกับความเป็นจริงและเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานของคณะผู้จัดทำแผนดังกล่าว พร้อมสามารถวิเคราะห์ แยกประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชนที่ตนมีความใกล้ชิดได้อย่างมั่นใจ เปิดเผยทุกข้อเท็จจริง

2.ภาคประชาชนมีฐานะเป็นพลเมืองมากขึ้น รวมทั้งสัมพันธภาพที่ตีระหว่างรัฐกับประชาชน

การดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรม

ประเด็นหลักของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน คือ

1. เรียนรู้ขั้นตอนในการจัดทำงบประมาณ คือ การอธิบายถึงขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ในส่วนนี้จะทำให้ประชาชนทราบว่า การจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร จัดทำอย่างไร งบประมาณมาจากแหล่งใดและถูกใช้ไปอย่างไรบ้าง

นอกจากนี้ ยังทำให้ประชาชนทราบถึงวงจรการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครชัดเจนมากขึ้น เริ่มตั้งแต่การวางแผนในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร การจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร งบประมาณ การปฏิบัติตามแผนงบประมาณที่ถูกจัดทำขึ้น และผลสะท้อนกลับจากการประเมิน ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

2. ช่องทาง/วิธีการในการมีส่วนร่วม เมื่อทราบถึงขั้นตอนต่างๆ ในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร แล้ว ก็ต้องมาพิจารณาว่าตามกระบวนการจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครนั้น ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนใดได้บ้าง และจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร เพื่อให้เกิดการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โปร่งใส และตรวจสอบได้ตามหลักการธรรมาภิบาล

3. การกระตุ้น/เสริมสร้างการมีส่วนร่วม คือ การกระตุ้นให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร

จะเห็นได้ว่า การจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก จึงจะสามารถสร้างแผนวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนก็ต้องอาศัยความกระตือรือร้นของประชาชนในการเข้าร่วมในกระบวนการต่างๆ ของการจัดทำแผนดังกล่าว

จากความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่าภาคประชาชนมีฐานะเป็นพลเมืองมากขึ้น รวมทั้งสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชนการดำเนินงานจัดทำแผนมีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เพราะแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการนำแผนดังกล่าวไปปรับใช้ในชุมชนของตนเอง ในด้านอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรม

ตารางที่ 4.1 สรุปผลการวิเคราะห์การดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

การดำเนินงานจัดทำ แผน วัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1	กำหนด วัตถุประสงค์	รวบรวม ข้อมูล และ ข้อจำกัด ต่างๆ	วิเคราะห์ ข้อมูล	กำหนด แผนงาน หลายแผน	เลือก แผนงานที่ดี ที่สุด
การดำเนินงานตาม นโยบายของ รัฐ (กรุงเทพมหานคร) ที่ มุ่งเน้นการบริหาร กิจการแบบมีส่วนร่วม	/			/	/
มีความต้องการข้อมูล ทางวัฒนธรรมจาก ประชาชนผู้เป็นเจ้าของ วัฒนธรรมของ รัฐ (กรุงเทพมหานคร)		/	/	/	
รัฐมีความต้องการ ทำงานแบบภาคี เครือข่าย	/	/		/	/
ความรักและความ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ของตนและของชุมชนที่ ตนอยู่อาศัย		/	/		
ฐานะเป็นพลเมืองมาก ขึ้น รวมทั้งสัมพันธ์ภาพ ที่ดีระหว่าง รัฐกับ ประชาชน					/

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน
วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

1. กำหนดวัตถุประสงค์

ในการกำหนดวัตถุประสงค์ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นในการวิเคราะห์
กำหนดวัตถุประสงค์มีความเห็นที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ต้องใช้เวลาในการประชุมหารือ เพื่อ
หาข้อสรุปในการกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับนโยบายของกรุงเทพมหานคร ซึ่งถ้ามีการจัดทำ
แผนต่อไป ควรมีการวางระบบ และใช้เวลาในการประชุมให้มีความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความ
ยืดเยื้อ ควรมีการกำหนดแผนงานและระยะเวลาในการดำเนินงานที่ยังขาดความเชื่อมโยงในการ
ประสานงานระหว่างหน่วยงาน

2. รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ

ผู้เชี่ยวชาญ หัวหน้าโครงการ ที่ปรึกษา นักวิจัย และคณะทำงาน ดำเนินการ
วิจัยแบบผสมผสาน ทั้งวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม การจัดสนทนากลุ่ม การเปิดเวที
สาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง สืบค้นและค้นหาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร เป็นการดำเนินงานที่เหมาะสม ส่งผลให้
กระบวนการจัดทำแผนมีความถูกต้อง ครบถ้วนและเหมาะสม และควรมีการกำหนดระยะเวลาในการ
ดำเนินงาน มีการระบุของระยะเวลาที่แน่นอน เพื่อให้สามารถดำเนินการรวบรวมข้อมูลได้ตรงตาม
ระยะเวลาที่กำหนด

3. วิเคราะห์ข้อมูล

ที่ปรึกษาได้วิเคราะห์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยใช้แนวคิดวัฒนธรรมที่จับ
ต้องได้ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ รวมถึงแนวคิดการจัดประเภทวัฒนธรรมยูเนสโก (2513) และ
แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550 – 2559) ของกระทรวงวัฒนธรรม และศึกษาวัฒนธรรม
กรุงเทพมหานครเชิงลึก เลือกเป็นกรณีศึกษา จำนวน 10 กรณี โดยมีการวิเคราะห์สรุปผลราย
กรณีศึกษา โดยประมวลผลออกเป็นประเด็นๆ ได้แก่ บริบทของพื้นที่วัฒนธรรม และมูลเหตุที่ทำให้
เกิดการจัดการวัฒนธรรม แนวคิดในการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน กลุ่มคนหรือองค์กรที่เข้ามา
เกี่ยวข้อง สนับสนุน ผู้รับประโยชน์จากวัฒนธรรม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค และ
ความคาดหวังในอนาคต เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงตามหลักความถูกต้อง สอดคล้องกับ
สถานการณ์ในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งมาจากสถาบัน สำนักงาน ที่มี
ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้การจัดทำแผนมีความน่าเชื่อถือ ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งการ
ดำเนินงานดังกล่าวมีความเหมาะสม ทำให้จัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

4. กำหนดแผนงานหลายแผน

การระดมความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร ประธานสภาวัฒนธรรม ชาวชุมชนผู้ขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมชุมชน เอกชน ผู้ประกอบกิจการเกี่ยวข้อง และนักพัฒนาอิสระ สัมภาษณ์ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ในการกำหนดยุทธศาสตร์หลัก เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด กลยุทธ์ โครงการและกิจกรรม เป็นต้น ส่งผลให้ได้แผนงานที่มีความเหมาะสม และประชาชนสามารถนำไปปรับใช้อย่างถูกต้อง อีกทั้งต้องศึกษาวิเคราะห์แผนงานหลายๆ แผน โดยคำนึงความเชื่อมโยงของแผนงานหลักและนโยบายของกรุงเทพมหานคร

5. เลือกแผนงานที่ดีที่สุด

ผู้แทนจากสภาวัฒนธรรมเขต ผู้แทนจากสภาเยาวชน นักวิชาการ ชาวบ้าน เจ้าของวัฒนธรรม กลุ่มเยาวชน สื่อมวลชน และข้าราชการกรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ เพื่อให้แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร มีความสมบูรณ์ที่สุด

6. การมีส่วนร่วมของเยาวชนและประชาชนมากขึ้น เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 โดยมีผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1

คำถามงานวิจัย

เครือข่ายวัฒนธรรมได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1(พ.ศ. 2558 – 2562) ในแต่ละขั้นตอนอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเครือข่ายวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้แทนจากสภาวัฒนธรรม ผู้แทนสภาเยาวชน กรุงเทพมหานคร นักวิชาการ ชาวบ้านเจ้าของวัฒนธรรม กลุ่มเยาวชน สื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 14 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา สามารถแบ่งได้ เป็น 2 ตัวแปร ดังนี้

(1) ภาครัฐ ได้แก่ นโยบายของรัฐ (กรุงเทพมหานคร)ที่มุ่งเน้นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ความต้องการข้อมูลทางวัฒนธรรมจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมของรัฐ (กรุงเทพมหานคร) และรัฐมีความต้องการทำงานแบบภาคีเครือข่าย

(2) ภาคประชาชน (เครือข่ายวัฒนธรรม) ความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและของชุมชนที่ตนอยู่อาศัย และภาคประชาชนมีฐานะเป็นพลเมืองมากขึ้น รวมทั้งสัมพันธภาพที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน

(3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) ได้แก่ กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแผนงานหลายแผน และเลือกแผนงานที่ดีที่สุด

ลักษณะของแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากเครือข่ายวัฒนธรรม จำนวน 12 คน

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

สรุปผลการศึกษา

1. กำหนดวัตถุประสงค์

สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการที่ดี มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสม ทั้งการคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย มีการกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี เพื่อการดำเนินการจัดการด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครอย่างมีทิศทาง อันจะเป็นการธำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครให้อยู่อย่างยาวนาน จึงมีการจัดแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 - 2562) เพื่อเป็นกรอบแนวคิด และแนวทางในการอนุรักษ์ รักษา พัฒนา และพัฒนาขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้นโยบายส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนปฏิบัติที่ต้องเป็นไปในรูปแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และอยู่บนพื้นฐานของการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการวางรากฐานการอนุรักษ์ พัฒนา และป้องกันปัญหาวัฒนธรรมที่เสื่อมโทรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้เกิดการสมดุลต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการตามนโยบาย ดังนี้

1. เพื่อให้กรุงเทพมหานครมีแผนวัฒนธรรมที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ พัฒนา และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครในด้านต่างๆ

2. เพื่อให้กรุงเทพมหานครสามารถใช้แผนวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองน่าอยู่ รวมทั้งเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของคนกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบูรณาการแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

จากความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครให้สืบทอดอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนแบบในการคิดปัญหาพร้อมจัดลำดับสาเหตุของปัญหาเป็นการคิดถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนวัฒนธรรม จึงเกิดการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางและกรอบในกระบวนการจัดทำแผนต่อไป กรุงเทพมหานครมีแผนวัฒนธรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟู และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการพัฒนากรุงเทพมหานครให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเศรษฐกิจที่มั่นคง เติบโต และที่สำคัญเพื่อให้ทุกส่วนงานได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการวางแผนอย่างเป็นระบบ แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการชี้ให้เห็นว่ามีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการแสดงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ การมีส่วนร่วมในการเลือกและนำเสนอแนวทางประกอบการตัดสินใจ ทุกคนมีสิทธิในการนำเสนอแนวทางต่างๆ ที่เห็นสมควรเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทุกคนสามารถร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ ทุกคนสามารถเฝ้าติดตามการดำเนินงานทุกขั้นตอน เมื่อพบเห็นปัญหา สามารถหาแนวทางแก้ไขได้ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถเดินหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ เมื่อทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน เมื่อเสร็จงานทุกคนก็มีสิทธิ์ที่จะได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

2. รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ

จากการที่กรุงเทพมหานครยังไม่เคยมีแผนวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมอย่างมีระบบ ทิศทาง การจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562) จึงเป็นแผนวัฒนธรรมฉบับแรก ดังนั้นเพื่อให้ได้แผนวัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือและกลไกการพัฒนากรุงเทพมหานครไปสู่การเป็นมหานครที่น่าอยู่ ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี จึงได้มีการกำหนดการเก็บข้อมูลในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยได้จากการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็น (public hearing) จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม

กรุงเทพมหานครอย่างรอบด้านในทุกมิติ โดยมีรายละเอียดของวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงาน ซึ่งในการรวบรวมข้อมูล ลักษณะของโครงการ จะพิจารณาจากความพร้อมของกำลังบุคคล ทรัพยากร ที่มีอยู่ ณ ขณะนั้น ความพร้อมของเทคโนโลยีที่ใช้ประกอบในการดำเนินงาน ความยืดหยุ่นของโครงการที่จะสามารถแปรผันตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการบริหารโครงการสภาพแวดล้อมของงาน ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ที่มีผลดีและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโครงการ ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมือง และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกำหนดความพร้อมในการเข้าถึงขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ

3. วิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนแผนงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ให้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของการดำเนินงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครก่อน ในขั้นตอนนี้ที่ปรึกษาได้ใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งเป็นการวิจัยอนาคตที่มีความเชื่อพื้นฐานว่าอนาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ จุดมุ่งหมายของการวิจัยในอนาคตมิใช่การทำนายที่ถูกต้อง แต่เป็นการสำรวจเพื่อศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำแนวโน้มที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้น และขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือลดน้อยลง การวิจัยอนาคตจึงมีประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตอันพึงประสงค์ และการวิเคราะห์ SWOT ที่ปรึกษาได้ทำการวิเคราะห์ด้วยการวิจัยเอกสารต่างๆ ที่กล่าวถึงการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารกรุงเทพมหานครในระดับต่างๆ อาทิ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม รวมทั้งสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่มีการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม

4. กำหนดแผนงานหลายแผน

การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หลัก เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ กลยุทธ์และโครงการ หรือกิจกรรม ที่ปรึกษากำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หลัก เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ กลยุทธ์และโครงการ หรือกิจกรรม โดยพิจารณาจากพันธกิจของกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร สร้างแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร พัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในทุกกระดับ โดยการมีส่วนร่วมของทุก

ภาคส่วน และส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรม ที่ปรึกษาใช้การประชุม ผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาปรับปรุงร่างแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เพื่อให้ได้แผนที่มีความถูกต้องเหมาะสม รอบด้านและสามารถใช้ได้จริง รวมทั้งเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยการจัดเวทีนำเสนอเพื่อยกร่างแผนวัฒนธรรม 2 ครั้ง

5. เลือกแผนงานที่ดีที่สุด

มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 4 เพื่อระดมสมองในการให้ ข้อคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้ได้แผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครที่สอดคล้องกับบริบทของ กรุงเทพมหานคร ในการประชุมครั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้นำเสนอยุทธศาสตร์ 2 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองกรุงเทพมหานคร และยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและร่วมสมัยของกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน มหาวิทยาลัยพยายามดึงประเด็นที่สำคัญ มาสอบถามผู้เข้าร่วม ประชุม ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อนำข้อคิดเห็นดังกล่าวมาดำเนินการปรับ แผนให้มีความสอดคล้อง แต่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่ายุทธศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยนำเสนอมีความ เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่อง ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนแบบใน การคิดปัญหาพร้อมจัดลำดับสาเหตุของปัญหา เป็นการคิดถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น ความจำเป็นที่จะต้อง มีแผนวัฒนธรรม จึงเกิดการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางและกรอบใน กระบวนการจัดทำแผนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธพิชัย อัจฉวัฒน์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นสิ่งสำคัญและแสดงถึงการมีส่วนร่วม ในระดับมาก เพราะการกำหนดวัตถุประสงค์เป็นรากฐานในการดำเนินงานการจัดทำแผนให้มี ประสิทธิภาพ

รวบรวมข้อมูล และข้อจำกัดต่าง ๆ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความ คิดเห็น (public hearing) จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนจากเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครอย่างรอบด้านใน

ทุกมิติ โดยมีรายละเอียดของวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว วิธีการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การให้ข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม

วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนแผนงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ให้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของการดำเนินงานวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครก่อน ในขั้นตอนนี้ที่ปรึกษาได้ใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งเป็นการวิจัยอนาคตที่มีความเชื่อพื้นฐานว่าอนาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา สุกก่าปัง ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อได้ข้อมูลที่มีความเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญในการดำเนินการจัดทำแผนวัฒนธรรม ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธidelฟายในการวิเคราะห์ เพราะผลที่ได้ออกมามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นจริง

กำหนดแผนงานหลายแผน ใช้การประชุมผู้เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาปรับปรุงร่างแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 เพื่อให้ได้แผนที่มีความถูกต้องเหมาะสม รอบด้านและสามารถใช้ได้จริง รวมทั้งเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยการจัดเวทีนำเสนอเพื่อยกร่างแผนวัฒนธรรม 2 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎาภรณ์ ยุงทอง ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจ้ว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจ้ว ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการดำเนินงานในการกำหนดแผนงานหลายแผนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาดังกล่าว ต้องอาศัยการกำหนดแผนงานที่มีความสอดคล้องกับแผนหลักเพื่อช่วยในการขับเคลื่อนแผนดังกล่าวต่อไป ให้อยู่ในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม

เลือกแผนงานที่ดีที่สุด การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน มหาวิทยาลัยพยายามดึงประเด็นที่สำคัญ มาสอบถามผู้เข้าร่วมประชุม ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อนำข้อคิดเห็นดังกล่าวมาดำเนินการปรับแผนให้มีความสอดคล้อง แต่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่ายุทธศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยนำเสนอมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ บุญถาวร ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านถ้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 ผลการศึกษา พบว่า วิธีการเลือกแผนงานที่ดีที่สุด จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้แผนงานที่มีความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ “ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1” มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐควรเปิดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์
2. จากการศึกษาค้นคว้าจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จะอยู่ในรูปของการให้ความคิดเห็นมากกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่เริ่มแรก ในกระบวนการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับต่อไป ควรให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทตั้งแต่เริ่มกระบวนการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานจัดทำแผน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนฯ ฉบับต่อไป
2. ควรศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมเชิงลึกในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครในฉบับต่อไป

รายการอ้างอิง

หนังสือ

ถวิลวดี บุรีกุล. *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2551.

บรรจง ชสกุชาติ. *จักรวาลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2527.

ประชุม รอดประเสริฐ .*การบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ : เนติกุล, 2535.

ประพันธ์ วรรณบวร. *รูปแบบของการมีส่วนร่วม* กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมการปลูกป่า, 2543.

มหาวิทยาลัยมหิดล. *แผนวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2558 – 2562)*. กรุงเทพฯ, 2558.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. *การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด*. กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, 2540.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2540.

อคิน รพีพัฒน์. *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2527.

อานนท์ อาภาภิรม. *สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

อุทัย บุญประเสริฐ. *การวางแผนและการจัดระบบงานในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : เอส ดี เพรส, 2538.

วิทยานิพนธ์

กฤษฏาภรณ์ ยูงทอง. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. “การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556.

ปัทมา สุขกำปัง. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ.” ,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.

ยุทธพิชัย อัจฉวัฒน์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.

- สมหมาย แจ่มกระจ่าง. “การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551.
- สมศักดิ์ บุญถาวร. “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านถ้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- อรพินท์ สโพธิ์ชัย. *หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)*, 2550. สืบค้นจาก <http://www.opdc.go.th>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559)
- อรพรรณ นาคมหาชาลาสินธุ์. *การมีส่วนร่วมของประชาชน*, 2550. สืบค้นจาก www.opdc.go.th/conrent.php (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559)

สัมภาษณ์

- ชานท์ ช้องชะฎา, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 29 มิถุนายน 2559.
- เสาวภา พรสิริพงษ์, สัมภาษณ์โดย ลลดา ต้นสัจจา, 15 มิถุนายน 2559.

Books

- Bovee, Courtland L. and others. *Management*. New York : Mc Graw – Hill, 1993.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University, 1977.
- Dubrin, A. J. & Ireland, R.D. *Management Organization*. Ohio : Cincinnati, 1993.
- Mcgregor, D. *The Human Side of Enterprise*. New York : McGraw – Hill, 1960.
- Maslow, Abraham. *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers, 1970.
- William Erwin. *Participation Management : Concept Theory and Implementation*, Atlanta G. : Georgia State University, 1976.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวลลดา ต้นสัจจา
วันเกิด	22 พฤษภาคม พ.ศ. 2532
วุฒิการศึกษา	จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ เอกรัฐศาสตร์ สาขาบริหารรัฐกิจ
ตำแหน่ง	-

